

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2-50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Cesar Karel.

Na prestol slavni vladarjev iz rodovine Habsburške-lotarinške je sedel mladi naš cesar Karel. Takoj ob početku vladanja je poslal svojim narodom manifest, kjer pravi med drugim: „Svojim narodom hočem biti pravičen in ljubezni poln knez. Visoko bom čislal njihove ustavne svoboščine in druge pravice in skrbno bom čuval enakost pred pravico. Moje neprestano prizadevanje bo, pospeševati nraavnih in duševnih blagor Svojih narodov, ščititi svobodo in red v Svojih državah in zagotoviti vsem pridobitvenim slojem družbe sadove poštenega dela.“

Res — cesarske besede! Cesar Karel je dal v najpomembnejšem trenutku svojega življenja svojim narodom zaobljubo, da hoče vršiti svoj visoki vladarski posel po ustavnem načinu vladanja. V tisti uri, ko je zatisnil oči pokojni cesar Franc Jožef, je njegov naslednik prevzel dedščino svojega velikega prednika, ki je zgradil svojo državo na temelju državnih osnovnih zakonov, katerih bistvo in jedro je člen XIX., zagotavljač vsem in vsakemu — enakopravnost. Šele z uzakonjenjem tega principa je bila dana možnost, da se vsak posameznik in da se vsak narod okoristi na vseh pravicah in svoboščinah, ki jih vsebujejo zakonite določbe, zakaj brez enakopravnosti bi bila mogoča izključitev tako posameznikov kakor celot od dobrot in bi jim ostale same dolžnosti.

Besede cesarja Karla so navdale z zadovoljstvom vse sloje njegove države — posebno pa nas Slovence, ki imamo dovolj in največ razloga do zadoščenja ob tej cesarjevi izpovedi. Slovenci smo bili vedno načeloma za ustavno življenje. Že ta zgodovinska resnica utemeljuje naše zadoščenje: naša politična morala je zmeraj prava, in naša narodna čast je ostala neoskrunjena, saj smo hoteli v vsej dobi svoje politične zavestnosti samo to, kar nam zagotavlja sedaj beseda cesarja Karla! Na drugi strani pa utemeljuje naše zadoščenje zgodovinsko dejstvo, ki ga izpričujejo izkušnje mnogih desetletij, da birokratska uprava države ni bila naklonjena našim narodnim aspiracijam, ker ni bilo avstrijsko ustavno življenje doslej baš idealno. Zakaj? Zato, ker ni bilo raz-

merje med vlado in državnim zborom tako, kakršno bi moralo biti in kakršno je v istih ustavnih državah, kjer so od duha ustavnosti prešinjene vse plasti prebivalstva in vlade in kjer so te poslednje le eksponent volje večine parlamenta ter eksekutivni organ sklepov te večine. Tega ne čitamo samo mi v zgodovini naše države, ampak taisto zgodovinsko resnico konstatujejo tudi drugi, zlasti praški in dunajski listi. Iz te zgodovinske resnice izhaja zaključna sodba, da se doslej še nismo mogli dvigniti do take višine pravega razumevanja parlamentarizma, njegovih pravic, namenov in nalog, in izhaja upanje, ki nam ga zbujajo besede cesarjevega manifesta, da bo poslej drugače — tako, da ne bodo upoštevali le zunanjih oblik parlamentarizma, temveč da nam vzide tista državna in državljanska svoboda, ki je v njej položeno jamstvo za vsestranski napredek države in državljanov v smislu zahtev sedanjih modernih časov — zahtev po politični in socialni pravičnosti ter po socialnih in gospodarskih preobrazbah!

V tem upanju nas potrja stališče, ki ga je zavzel sedanji ministrski predsednik pl. Koerber, ko je na pritisk nemških radikalcev, naj uveljavi njihove vsenemške zahteve z znanim §.14, odgovoril z impozantno državniško mirnostjo, da hoče vse reforme izvesti le parlamentarnim putem, kar se pravi z drugo besedo, da hoče vladati ustavno, to je, da hoče v praksi delati le to, o čemer govori cesarjev manifest!

To je edino pravičen odgovor nasproti vsakomur, ki hoče pot pravičnosti in zakona zaježiti — s silo! To silo je vrgla ob tla cesarjeva obljuba čuvanja ustavnih svoboščin, zato se ni bati nikomur, da bi preko parlamenta, torej preko zastopnikov naroda, prišle kake druge odredbe, ki bi bile za daljno usodo narodov odločilne!

Vseh neuspehov našega parlamentarnega življenja je krivo nerešeno narodnostno vprašanje, ker nismo imeli nikdar konsolidirane večine. Vsem nam je še živo v spominu, koliko viharja je dvignilo vprašanje celjskih slovenskih gimnazijskih razredov — sloveči „fremdes Gebiet“! — ki je samo po sebi sicer

majhno, po svoji tendenci in opravičenosti popolnoma umljivo in jasno, za položaj Slovencev pa velepomembno in prevažno. Če nam je po hudem boju padla v hrano naše narodne eksistence ta drobtina, se ne bomo čudili, ako še danes nimamo kosa kruha — državnih slovenskih ljudskih šol v Trstu! O svoji visoki šoli niti ne govorimo! Ampak do pravega in resničnega življenja ne pridemo prej, dokler ne bo ugodno rešen glavni in specialno avstrijski problem — nacionalni problem, ki je glavna in prva državna potreba!

Cesarjeva beseda nam buči vero, da se to zgodi, in da se bližamo svojemu idealu — avtonomiji narodov!

Ta razmotrivanja se popolnoma skladajo s premisami, izvajani in zaključki, kakor smo jih zapisali v mnogoterih svojih člankih v tekočem letu, kar nas navdaja z veselo zavestjo, da smo govorili prav in sklepali pravilno. Pa saj drugače tudi ne more biti! Slovenski učitelji smo zrasli s svojim narodom v eno dušo, zato poznamo vse njegove čednosti, vrline, napake in slabosti. In ne pretiravamo prav nič, ako rečemo: Cesarjevo obljubo o čišlanju ustavnih svoboščin in drugih pravic, o čuvanju enakosti pred pravico, o pospeševanju nraavnega in duševnega blagra, o ščitenju svobode in reda, o zagotovitvi sadov poštenega dela vsem pridobitvenim slojem — to cesarjevo obljubo, dano vsem narodom v njegovem manifestu, uresničite, prelite v živo dejanje nad našim stanom in nad našim narodom, pa boste videli, kakšno kulturno enoto in popolnost ustvari slovensko učiteljstvo iz slovenskega ljudstva na slovenski zemlji!

Cesar pravi v svojem manifestu, da hoče biti svojim narodom pravičen in ljubezni poln knez. Veličastna obljuba! In ko bi tudi ne bila izrečena, bi vedeli, da je cesarjevo srce prešinjeno ljubezni do nas vseh, kakor se mi vsi z ljubeznijo oklepamo svojega cesarja in njegove prejasne rodovine! Ta vez je tako trdna, da je ne pretrga nobena sila. Ljubezen do cesarja je tradicionalna čednost Slovencev, kakor je cesarjeva obljuba pravičnosti in lju-

bezni najlepša poteza njegovega plemenitega značaja!

Baš v sedanjem velikem času preizkušnje, žrtvovanja in zvestobe je spoznal naš cesar odlične zmožnosti, sposobnosti in dejanja svojih Slovencev. In tudi na nas pada žarek njegove ljubezni, da se ob njej dvigamo ponosno in veselo, zroč s trdnim upanjem v lepšo bodočnost!

In ta ljubezen, ki se ovija okoli cesarjevega prestola, je produkt vzgojnega dela avstrijskega sploh in posebno slovenskega učiteljstva, ki je sedaj prepričano, da pridejo tudi njemu boljši časi, ko se poleže zadnji vihar! Prepričano je, da ne bo nobene sile več, ki bi nas v bodočnosti tlačila, preganjala in tepla, zakaj tudi nad našim stanom čuje roka kneza pravičnosti in kneza ljubezni, in kakor smo v tej vojni dali svoji domovini vse, kar smo v moralnem in materialnem pogledu imeli najlepšega, najboljšega in najdražjega, tako nam pride plačilo, ki ga hoče imeti delo in zvestoba!

Knez pravičnosti in knez ljubezni! In kakor kažejo sijajni dogodki na bojnih poljanah, kmalu tudi knez miru! Zato pa: pozdravljen od vsega srca, iz globočine duš, Ti glasnik teh čednosti, kreposti in zakladov, naš ljubljeni cesar Karel!

* * *

Teh vrstic ne moremo zaključiti lepše, nego da priobčimo pesem, ki nam jo je poslal tovariš Josip Conč, nadučitelj v Jarenini, in ki se glasi:

ŽIVI CESAR KAREL!

Ob zori vojnega viharja,
ko srd sveta vzkipek rohni,
na tron prihajaš za vladarja,
domovja klic tako veli.

In poje ljudstvo Ti: hosana!
Domovja bol mu glas duši —
pa spremljajo Te srca vdana
na stol cesarski — blagor Ti!

Oklic Tvoj je po domovini
razlil kot glas se ljudomil,
postal naš v duše si globini,
dom v našem srcu si dobil.

Naj spremlja Tebe sreča jasna,
prestol Tvoj v slavi naj blišči,
s Teboj pa domovina krasna
naj blagoslov neba deli.

LISTEK

To in ono izza preteklih dni.

IV.

Bilo je za mojega prvega službovanja. Tačas je bilo običajno, da smo od pomladi pa do konca šol. leta imeli 2-krat do 3-krat na teden šolarsko mašo. Obligatno je bilo, da se je učiteljstvo seve „in corpore“ deleževalo te božje službe.

Dne 30. junija 1882. l. je bil tudi tak dan. Zjutraj pred mašo — pričela se je ob 8. uri — so se nabirali črni, opasni oblaki na nebu. Semintja se je že bliskalo, zamolklo gromenje se je slišalo. Huda ura se je absolutno bližala. Tmina je postajala čim večja. Neka zla slutnja me je obšla, nisem se je mogel braniti . . . Resno sem prosil šl. vodjo naj to pot opusti mašo; a nisem bil uslišan. Tedaj smo šli! — Že na poti v cerkev so jele padati debele kaplje, a ko stopimo vanjo, se je vila ploha ter treskalo in bliskalo je, da je bilo groza. — Ma-

ša se prične. Razburjena priroda zunaj ne oplasi brezskrbne dece, krepko doné nje glasovi. Večnemu v slavo, ter mogočno se glasé orgel milobni akordi. Napoči povzdigovanje! Vsi kleče, ravno se konča pesem in obmolkejo orgle, sveta tišina biva po božjem hramu . . . Kar — oj, groza! — hipoma razsveti strašni žar neba ves posvečeni prostor in kmalu za njim se razlega zamolklo doneč pok — pok, strašno čudno gromč. — Skozi vrata je treščilo v cerkev: blisk, razcepivši se tu v dva dela, udari na levo v krstni kamen in odtrga tu precejšen mramornat kos ter okruži nekaj zidu; na desno pa šine pod kor ter šviga potem v sredi po cerkvenem tlaku semintja, dokler ne dobi odvoda v zvoncu, visečem zraven vrat zakristijskih. In kaj zdaj? Kdo naj opiše vse to, kar je sledilo dogodku, situaciji primerno? — Otroci so ležali vsi povprek omamljeni po tleh. A ko se vrne zavednost, tedaj se zasliši vpitje, čedalje bolj glasno in obupno, in jok, ki ti pretreša vse osrčje. Zaman je bilo zdaj vse prigovarjanje, zaman vsako tolažilo: v divjem kriku beže otroci iz cerkve ter se smrtnobledi razprše na vse strani . . . Vmes pa prirekó starši bledih in upalih lic v cerkev,

povprašujoč po dragih svojih. A teh je bilo le malo še v cerkvi! Majhna čredica je ostala še tu, tresoč se po vsem životu, milo ihtoč in moleč. Prizor neopisljiv! — V prvem strahu niti niso čutili bolečin na svojem telesu, marveč so poiskali v najhujšem naliivu varnega zavetja. A tu iznova jok in stok! Nekateri so čakali, drugim ni rabila roka, zopet drugi niso mogli hoditi; morali so jih prenesti na dom. Toda drugih zlih nasledkov, razen malo oškodovanih oblačil — hvala Bogu — ta dogodka ni imela. V par dneh so bili otroci spet popolnoma zdravi in stare nravi. — Provročil pa je vse to zlo napačno urejen strelovod!

Štirinajst dni po tem dogodku se je vršila volitev župana. Bil je čemeran dan. Popoldne po 3. uri so imele deklice pouk iz ročnih del v učilnici, ki je bila nasproti moji stanovalni, kjer sem ravno popravljal zvezke. Jelo se je temniti, pripravljalo se je k nevihti. Kar hudo počí. Izid županove izvolitve so oznanili. Za šolo je bil namreč grič, kjer so ob slovesnih prilikah izproževali topiče. A deklice, slišavši jak pok, hipno v šoli vse popusté ter s silnim krikom zbeže skozi hodnik na prosto, meneč, da je spet treščilo. Vse prigovarjanje učiteljice, ki

je nekaj časa tekla za učenkami, je bilo zaman! Tresk od zadnjic v cerkvi je šinil deklíčem v noge, in strah — noge celi! — Gledal sem ves prizor z okna svojega stanovanja, in še danes me posili smeh ob tem spominu. —

*

Kakih deset let po teh dogodkih pridem, potujoč v Trst, spet v kraj prve svoje službe. Seveda sem si šel ogledat tudi cerkev. A kaj dobim in zvem tu? Strelovod je bil še vedno v tistem stanju, kot tačas ob opisani katastrofi . . .

Vidi se, kaka malomarnost še vlada ponekod v naših krajih! Potem pa se čudijo, ako kaka nezgoda res zahteva — žrtev! —

V.

O, morja sila ti nepremagljiva,
kot je za dom ljubezen nemiljiva!
E. Gangl: Pesem mladine.

Talatta! Morje! . . . Neopisljiv je vtisk, ki ga napravi morje ob prvem pogledu; a ne le prvič, vsekdar tajnostno vpliva na človeka. O, kako krasno je to vodovje, a tudi strašno; pa lepo, neizrečeno lepo je vedno! Kako se blesti in zlati ob solnčnem

In Cita — cesarica mila —
cvetice ljubke žarni sij —
naj solčno srečo bi delila
s Teboj do konca poznih dni!

Ko grom sveta se bo pomiril,
dom se posušil bo krvi;
Ti blagor boš med nami širil,
domovje v slavi zažari!

* * *

V zadnjem uvodniku popravite na prvi strani v 3. koloni, zadnjega odstavka prvi del: v členu XVII. in XVIII. državnega osnovnega (ne šolskega) zakona! Na drugi strani pa berite v prvi vrsti 2. kolone: poenostavljena (ne polnostavljena)!

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 29. decembra 1916.

Vojna.

FRAN KOMÉL.

V vojaški bolnišnici na Dunaju je umrl enoletni prostovoljec - četovodja Fran Komél, učitelj-voditelj potovalne šole Temljine-Loje na Tolminskem, ko še ni dosegel 23 let starosti. — Ko je izbruhnila vojna z Italijo, je prišel kot begunec na Kranjsko, njegov stari oče pa je ostal na posestvu v Kredu. Tovariš Komél je bil potem kmalu vpoklan k vojakom, in sicer že meseca junija 1915. Meseca januarja t. l. je odšel na italijansko bojišče, odtod pa je moral meseca junija oditi na severno bojišče, kjer je bil dne 3. julija težko ranjen v levo nogo. V bolnišnico so ga spravili dne 5. julija, in še na tisti večer so mu morali odrezati levo nogo tikoma pod kolonom. Nato so ga prepeljali na Dunaj, kjer pa je sedaj po daljšem bolehanju umrl. — Tako je zopet ugasnilo mlado življenje, ki je toliko lepega in dobrega obetalo svojemu narodu in svoji domovini! — Bodi vrlemu sinu slovenske zemlje in junaškemu slovenskemu učitelju ohranjen trajen spomin!

* * *

IZOBRAZBA V VOJNI.

Tovariš Božo Račić, sedaj uslužben v Bršadinu v Slavoniji, nam poroča z dne 22. novembra t. l.: „Pester Lloyd“ prinaša po „Bavarskem učit. listu“ sledeče zanimivosti: Ni treba posebno povdarjati, da so vojaški uspehi največkrat odvisni ne le od tehničnih sredstev, ampak da je izobrazba moštva pri tem poglavitni faktor. V nemški armadi dobimo med 10.000 vojakov le 2 analfabeta, v angleški 100, v francoski 320. Rusija ima že priznane velikanske odstotke nepismenih vojakov, in istotako druge države. V razmerju s temi števili stoje tudi stroški pouka. Nemčija izda za šolstvo 878, Anglija 384 in Francija 261 milijonov mark na leto. — Račić nadaljuje: „Imel sem priliko občevati z nemškimi vojakovi. Ti ljudje so res vzorni vojakovi, in red je med njimi naravnost idealen. Komaj so se premaknili z

svitu, kako se peni i razburkano valovi ob burji, kako čarobno — milo se nam kaže v mirni noči ob mesečini! Ni čudo torej, da ima morje tolikan privlačne sile. In to silo sem dokaj čutil tudi jaz. — Moje prvo službeno mesto ni bilo kaj posebno daleč proč od morja. Kadar sem le utegnil in mi je to količič dovolil — drobiž, sem pobral svojega rojstva kosti ter jo krenil po državni cesti preko „scale sante“ v Trst k edino lepi sinji naši Adriji! Kje so časi, ko sem se ob mesečnem svitu po ure vozil po zibljajočem se valovju Tržaškega zaliva, sanjajoč o večnokrasni prirodi ter ugibajoč bodočo usodo svojo? ! Prešli so — a oslajajo mi bivanje sedaj v časih tako resnih in ob letih, ko že starost s koščeno roko trka na vrata . . .

Kolega moj mladi, ne zamujaj ob svobodnem, času zlasti v velikih počitnicah, opazovati to in se radostiti nad tem, kar ti nudi neizčrpna priroda! V starih dneh še ti tega ne bo žal! —

* * *

Bilo je za Tržaške jubilejske razstave. Mudil sem se tačas več dni v prvem našem pristanišču. Marsikaj sem videl takrat, mnogo se naučil. Ne bom navajal, kaj in kako. O tem morda drugo pot. Omeniti hočem le dogodlaja, ki mi je še v živem spominu. Šetajoč po Karlovem pomolu (Molo s. Carlo), sem opazoval živo vrvenje, ki se ti

ene fronte na drugo, že so jim za petami pisma in časopisi, ki jih dobiš pri teh ljudeh jako veliko. Pa ga vidiš tam na svoji tornistri; urno mu drči svinčnik po dopisnici in koncem konca udari zadovoljen z roko po kolenu: „Tako! Moja korespondenca je urejena za danes!“ Potem pa čita časopis zadovoljno, kot da je kje v kaki topli kavarni. Vse drugo delo se vrši skoro avtomatično vzorno, brez kričanja in zmešnjave. Vsak posameznik se zaveda svojega posla in ve, kaj mu je storiti, ker je — izobražen. Vsaka kretanja, beseda in celo obleka priča o inteligenci nemških vojakov.“ — Tovariš Račić nam piše, da nam je poslal prispevek tudi iz Srbije, a mi ga nismo prejeli. Koncem pisma dostavlja: „Ravno sedaj so me določili, da bom imel pod ključem — strup! Človek res vse poizkusi v tej vojni!“

* * *

PRUSKA POSLANSKA ZBORNIČA

je 20. novembra razpravljala o predlogu glede varstva nemškega značaja tistih pruskih kronovin, v katerih prebivajo Poljaki. Minister notranjih del Loebell je izrekel upanje, da bo ustanovitev samostojnega kraljestva Nemčiji v korist in da bo z njim utrjena varnost in moč Nemčije na vzhodu. Pruska vlada bo posvetila največjo pažnjo vplivu kraljestva poljskega na Poljake v Nemčiji, a pruska država bo ostala zvesta svoji narodni nalogi v vzhodnih provincah in upa, da ostanejo ondi prebivajoči Poljaki brezpogojno zvesti nemškemu narodu. — Pruski Poljaki so temu nagovoru ugovarjali, ker je govoril minister le o Prusih, ki govore poljsko, ne pa o Poljaki. Poljakom se zdi njih narodnost ogrožena.

* * *

UČITELJI V VOJNI.

„Freie Schultztg.“ izkazuje padlih nemških učiteljev s Češkega 413. — „Deutschmähr. Schulblatt“ izkazuje padlih nemških učiteljev z Morave 113, ranjenih, bolnih in pogrešanih je 599, odlikovanih 195. — Po poročilu „Kärntner Schulbl.“ je padlo 43 koroških učiteljev, odlikovanih je 76. — Kakor poroča „Päd. Ztg.“ je padlo iz Berlina (brez predmestij) 196, ranjenih je 293, pogrešanih in ujetih 42, železni križ jih je dobilo 374, od teh 20 tudi I. razreda. — „Sächs. Schultztg.“ pravi, da je padlo 1090 saških učiteljev. — Virtemberški „Das Lehrheim“ naznanja, da je padel 501 evanigel. učitelj, vrhutega je padlo 176 katoliških učiteljev, skupaj na Virtemberškem 677 učiteljev. Železni križ je dobilo 797 učiteljev, druga odlikovanja 769 učiteljev. — Po „Vestniku“ je doslej ranjenih čeških učiteljev 392, bolnih 173, pogrešanih in ujetih 283.

* * *

ZA VDOVE IN SIROTE PADLIH JUNAKOV.

V globoki žalosti stoji vsa Avstrija ob mrtvaški krsti svojega najiskrenejše ljubljene, pokojnega cesarja. Vse ljudstvo žaluje po cesarju Francu Jožefu I., ki mu v vsem njegovem na činu in delu bogatem življenju ni bila nobena stvar tako na srcu, kakor želja, da bi bil pomoči potrebnim v tolažbo in podporo. Predvsem pa je bila, kakor vemo vsi, Njegova ljubezen posvečena vrlim vojakom in njihovim otrokom, nadi domovine. Iz tega globokega čuvstvanja je izšel sklep Njegovega Veličanstva, da premisljivo prevzame protektorat ravno nad tisto oskrbno akcijo med sedanjo vojno, ki se zavzema za preostale na bojiščih padlih junakov, a predvsem za njihove za-

tu kaže ob prihodu in odhodu raznih parobrodov. Kar mi pride nasproti mil tovariš še izza gimnazijskih študij, a pozneje tudi kolega moj na učiteljski. Dolgo se že nisva videla. Povedati sva si imela marsikaj. Veselilo naju je nenadno svidenje. Kreneva jo proti kolodvoru ter se ustavi pred „Alla stazione“, kjer so točili izborna pivo. Vstopiva v lokal; jaz prvi, a kolega moj za mano. Brhko dekletu mi pride naproti, veleč: „Cosa comandi signore?“ — „Kozarec piva prosim!“ — „No capisco.“ — „Qua se parla per italiano.“ — „Zdajci pogleda kolega dekleta natančneje, pristopi prav blizu njega ter mu pravi: „Kaj, Zaplotnikova Lenčika, ali slovenskega več ne znaš? Ali si pozabila — mater svojo?“ — „Joj, vi ste, gosp. učitelj!“ — „No vidiš, da, jaz sem!“ — In pristopilo je dekletu k bivšemu učitelju svojemu ter mu zatrnilo, da tu ne sme znati slovenskega jezika! Naročeno mu je tako. — Kaj je dekletu pravil kolega dalje, ne vem; a to vem, da mladenka ni ostala več v tem lokalu, ampak ga je ostavila že — drugega dne. —

Beseda učiteljeva je učinkovala, ona je obudila v dekletu spet — domorodni čut in ponos . . . In to me še danes srčno veseli!

Da ste mi vrlo zdravi!

S l a m o š t e v .

puščene sirote: nad c. kr. avstrijskimi vojaško-vdovskimi in sirotinskimi fondy. Prepričani smo torej, da postopamo le po intencijah plemenitega pokojnika in mislimo, da spomin svojega Najvišjega protektorja najlepše častimo s tem, da se obračamo do vseh krogov prebivalstva s prošnjo, da se v izraz pietetnega spomina na pokojnika tudi tem povodom spominjajo vdov in sirot po vojakah ter da darujejo kak prispevek v njih podporo in oskrbo. Vsak dar se priobči namestniku Najvišjega protektorja, njeg. c. kr. visokosti nadvojvodi Leopoldu Salvatorju, ter se priobči na primeren način. — Darovi naj se pošiljajo pod geslom „Spominu Njegovega Veličanstva“ c. kr. avstrijskega vojaško-vdovskega in sirotinskega fonda, Dunaj, 3. okraj, Auenbruggergasse št. 2, poštno-hranilnični konto 149.617, na vojnopomožno pisarno c. kr. ministrstva za notranje stvari, I. okraj, Hoher Markt št. 5, poštno-hranilnični konto 149.602, vsem političnim deželnim oblastim prve instance, ali deželnim ali okrajnim organizacijam (oddelkom za vojno zavarovanje) vdovskega in sirotinskega fonda. Darovi, ki prispejo deželnim organizacijam, se porabijo v dotičnih kronovinah.

* * *

ZLATA KNJIGA FRANCOSKIH UČITELJEV.

Tudi francoski učitelji so kakor avstrijski in nemški junaški bojevniki za svojo domovino. Kakor je posneti po „Zvezi francoskih učiteljev“, je padlo na polju časti in slave 2600 francoskih učiteljev. To poročilo je zanimivo v tem, da je bil prvi francoski vojak, ki je padel v sedanji vojni, vojak-učitelj, po imenu Piugeot. V vojni je bilo doslej ranjenih 7000 učiteljev, ki so se ozdravljivi vrnili na bojišče. 775 jih je prejelo pohvalo, 61 pa jih je bilo odlikovanih s častnimi znaki.

* * *

ZAPLEMB A IMETJA NA TIROLSKEM

Zadnji čas je oblast odredila zaplembo imetja proti mnogoštevilnim osebam na Tridentinskem; med njimi so zdravniki, profesorji, učitelji, dijaki, uradniki, učiteljice, posestnice itd. Tudi bivšega deželnega poslanca Dalcastagne G. iz Torcegna najdemo med njimi. Vsi so osumljeni veleizdaje, oziroma zločina proti oboroženi moči države ali zaradi ubega.

* * *

NOVA AVSTRIJA ALI MALA AVSTRIJA?

Pod tem naslovom piše dunajska „Korrespondenz Zentrum“: Obljubljeno razširjenje gališke avtonomije se v enem delu nemško-avstrijske javnosti tolmači kot izpolnitev lastnih smelih izločilnih načrtov. Kdor pa pozna pomen tega težkega vprašanja, bo vedel, da so s tem poraženi vsi notranjepolitiški problemi. Če se hoče zdaj z enim udarcem ločiti Galicijo od avstrijskega državnega organizma, kaže to diletantsko naziranje. Kake posledice bi to imelo? Glasom ljudskega štetja je imela Avstrija 1910. leta 28.572.000 prebivalcev na 300.004 štirjaških kilometrih. Po izločitvi Galicije bi imela le še 20.546.000 prebivalcev in 222.507 štirjaških kilometrov. Ogrska s svojimi 20.884.000 prebivalci na 325.411 štirjaških kilometrih bi bila poleg bolj obljubljena in večja. Ali je treba šele pisati, kake posledice bi to imelo na dualistično razmerje? A vendar se dobe politiki, ki jim izločitev Galicije ne zadostuje in ki zahtevajo tudi izločitev Dalmacije. Domovina mora postati manjša! To je geslo teh Maloavstrijcev, ki zasledujejo vedno le svoje posebne interese. Ti mislijo namreč, da bo izginilo iz državnega zbora 106 galiških poslancev in da ostane v državnem zboru 230 Nemcev in le 181 Nemcev. Nemci bi torej imeli večino in bi delali, kar bi hoteli. Pa stvar ni tako enostavna. Prvič bi tudi v zmanjšani Avstiji ne imeli Nemci večine, ker bi bilo še vedno 10.596.000 Nemcev proti 9.950.000 Nemcem in ker bi drugič nemška večina prebivalstva pač ne prenašala nemške večine v parlamentu. Vsakemu narodu se da zagotoviti pristoječe mu pravice le potom poštene sprave.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Šolsko vodstvo v Motniku zbirko šolske mladine 7 K; Ljudska šola v Vinici v Beli Krajini je nabrala v šolskem letu: za volno 6028 K, za 30 božičnih daril 1080 K, za „Teden Rdečega križa“ 54230 K, tedenški prispevki 2013 K, razprodani znaki 20 K, skupaj 661 K 75 vin.; šolsko vodstvo v Trnovem 10 K 80 vin.; šolsko vodstvo Polica pri Višnji gori 12 K; skupaj 691 K 55 vin.

V zadnji številki izkazanih 225 444 K 37 v.

Danes izkazanih 691 „ 55 „

Doslej nabranih 226.135 K 92 v.

IV. VOJNO POSOJILO.

Učiteljsko na Vinici v Beli Krajini je po svoji agitaciji doseglo za IV. vojno posojilo 45.000 K.

Zadnjič izkazanih	2.714.338 K — v.
Danes izkazanih	45.000 „ — „
Skupaj IV. voj. pos.	2.759.338 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za „Rdeči križ“ itd.	226.135 K 92 v.
III. vojno posojilo	278.748 „ 69 „
IV. „	2.759.338 „ — „
Srednje šole	39.554 „ 11 „
Končna vsota	3.303.776 K 72 v.

Fran Levec in Fran Hubad.

Dva odlična slovenska šolnika, dve izraziti osebnosti — obema se je skoro istočasno odprlo poslednje bivališče pri Sv. Križu tam na prelepem ljubljanskem polju! Oba srednješolska profesorja, oba ravnatelja ljubljanskega učiteljskega, oba deželna šolska nadzornika, oba dvorna svetnika: Fran Levec in Fran Hubad! — V soboto, 2. t. m., je umrl ob 3 uri popoldne Levec, naslednjega dne ob četrta na 12. uro dopoldne Hubad. Levec je bil rojen 4. julija 1846. pri Florijančku na Ježici h. št. 12, Hubad pa 28. januarja 1849. na Skaručini pri Vodicah. Obema stoji rojstni dom blizu ljubljane, tudi po letih si nista bila dosti narazen. Oba je spajalo iskreno prijateljstvo, oba je družila ljubezen do slovenskega šolstva, oba je vezala skrb do povzdige splošne izobrazbe našega naroda!

Že pokojni Andrej Praprotnik je rekel, da ni vpokojitev nič drugega, nego prva zarezava grobarjeve lopate. In če nam ožive v spominu podobe njih, ki jih ni več, podobne naših najboljših mož, moramo reči, da je govoril Praprotnik resnico! Sam je bil do vpokojitve kakor ponosen gorenjski fant, raven in močan, jeklen in poln življenja! Ko pa smo l. 1893. — bil je Praprotnik že v pokoju — praznovali učitelji s l. mestne petrazrednice njegov god koncem novembra „Pri zamorcu“ ob ljubljanski mestni hiši, je sedel med nami čestitljiv starček, ves slaboten in bolehen — pripravljen za odhod na zadnjo pot. In res — kmalu ga je vzelo! Ravnotako je bilo s Francetom Rakteljem, enako z Levcem in Hubadom! Oba moža krepkega telesnega ustroja, bistrega duha, odločne volje — toda delo, ki je jima bilo uteha in zabava, potreba in dolžnost, je izčrpala vse moči, da je mogel biti počitek živima silno kratek, le omejena prehodna doba do definitivne vpokojitve!

* * *

Ko je šel Levec začetkom l. 1915 v pokoj — takrat je začel že bolehati — je „Učiteljski Tovariš“ v skromnem članku očrtal njegovo delovanje. V odgovor na ta članek mi je poslal Levec pismo z dne 2. marca 1915., ki ga navajam tu v ekscerptu: „Ravnokar sem prebral članek, ki ste ga blagovolili napisati meni v zadnji številki „Učit. Tovariša“. — Pozna se mu, da je pisan s srcem. Zato Vas zanj tudi od vsega srca zahvaljujem. — Z mojo upokojitvijo mi je padel s srca težak kamen. Služil sem polnih 44 let, a najhujših in najžalostnejših je bilo zadnjih 11 let, polnih neuspeha in prevar. Kar rad bi jih izbrisal iz svojega življenja. Pa saj ste imeli sami priliko opazovati, kakšni . . .“

Iz teh besed se vidi, kakšna silna duševna depresija je pritiskala nanj, ko je zadnje desetletje opravljal svoje narodne posle. Na šolskem polju, ki je stopil nanje l. 1874. kot suplent v Gorici ter ga od leta 1886. dalje najprej kot okrajni šolski nadzornik, od l. 1903. pa kot deželni šolski nadzornik obdeloval po svoji najboljši vesti in vednosti, se je spričo javnih razmer, ki so zavladaile na Kranjskem, začutil tuja; mož, ki je poznal vso organizacijo šolstva do zadnje podrobnosti, ki je proučil njega osnove, namene, sredstva in smotre, ki je prozrl kranjskemu učiteljsko do mozga in srca, je v bližnji svoji okolici začel besede, ki jih ni bil vajen poslušati, je videl dejanja, ki so udarjala ob njegove nazore in ob njegovo strokovnjaško mnenje. Vzdržal je dolgo vzlic vsemu temu.

Tega, kar imenujemo neskaljeno rodovinsko srečo, Levec ni poznal. Življenje je oborožilo roko z železno rokavico, jo stisnilo v pest in tolklo po njem! Udarec za udarcem. Sin Vladimir, vseučiliški profesor, mlad mož 28 let s sijajno bodočnostjo pred seboj, je umrl, ko je komaj zasedel svojo stolicu v Freiburgu; doma sta mu umrla 2 sinova; enega mu je ubila vojna; zet, simpatični profesor Milan Pajk, je omanil v prezgodnji grob: ena rana se še ni izlečila, že jo je raztrgala nova bolečina, da je srce drgetalo od trpljenja.

Vso bol je prenašal z moškimi samozatajevanjem. Morda je komu v najžejem prijateljskem krogu kaj potožil; a razbeljena duša je rahljala njegove telesne sile, razmere so mu oteževale in naposled omrzile stanovske posle, da je končno tudi Levčevo potrpljenje reagiralo: zaloputnil je vrata svojega urada za seboj in je šel, da se od-dahne! A bolezen se je razpasla po njegovem telesu, da mu ni bilo več rešitve.

Neuspehi in prevare! Tako je klasificiral sam zadnje dobo svojega aktivnega življenja. To bridko, žalostno plačilo za dela, ki jih je ustvaril v dolgi dobi in ki stoje po svoji temeljnosti, stvarnosti in originalnosti brez primere v naši domači kulturi! Ni namen in naloga tem vrsticam, da bi govorile o Levcu kot leposlovcu, uredniku, jezikoslovcu, zgodovinarju in literarnem historiku. Izza prvih početkov Stritarjevega „Zvona“ vse do Levčevih uradnih poročil o stanju našega osnovnega šolstva leži polstoletna doba njegovega kulturnega delovanja, ki zasluži vso drugačno ceno, nego so neuspehi in prevare, ki so od dela in bridkosti utrujenemu možu ogrenili večer življenja! Tako smo Slovenci tudi na tem primeru pokazali, kako znamo izumetničiti razmere in položaj, ki lahko ubijajo med dobrimi najboljše naše može! Ze večkrat smo posvedočili, da znamo slučajno moč posameznikov brezobzirno izrabljati v namen, da škodujemo veliki stvari in skupnosti. Vsak gleda le sebe in v veličini hipne svoje silovitosti ne obrača pogledov niti od danes na jutri, kaj še, da bi premeril globočino kvarnosti, ki izvira iz dejanj, narekovanih od strasti! To žalostno dejstvo je izvor tisočerim hudim uram, ki so že hrumele nad našo kulturno (in tudi politično) njivo, kjer so vse poteptale in in pomandrale, da je treba začeti zopet iznova, ko onemore in se izbesni ljuta sila! Koliko plemenitosti smo že zadušili, koliko energije brezplodno porabili, koliko zla provzročili, ki ga sploh ni mogoče več popraviti in ki ga ne napravijo nestorjenega niti zdih in solze, ki jih iztiskavamo iz sebe ob gotovih prilikah, da se delamo lepe in dobre, ko smo bili prej tako grdi in hudobni! Značilna poteza naših javnih in zahrbtnih borb je strastno poudarjanje in razpredanje slabosti in pogreškov posameznikov in skupin, namesto da bi dvigali lepoto in dobroto, ter tako delali čast svojem in svojemu imenu pred tujim svetom! Tega vendar ne moremo trditi, da so na eni strani sami sleparji, zavodniki, samogoltniki, puhoglavci, sploh ogabne kreature, na drugi strani pa da stoji sama svetost in popolnost! Pretiravanje in laž sta pripravno orožje, a eno je grše od drugega! Ob takem načinu vjevanja — pa si ga oglejmo na kateremkoli polju našega dela! — tlačimo in zatiramo samj sebe, a žanje tisti, ki stoji po jeziku in krvi daleč od nas. Ko uničujemo sami svojo moč in vrednost, napravljamo prostor in dvigamo ceno tujim elementom!

Prvič sem prišel z Levcem v dotiko poleti leta 1893 ob Sokolskem zletu na Koslerjevem vrtu v Šiški, kamor sem dospel v zastopstvu vipavske Čitalnice. Levca je name opozoril pokojni nadzornik in vodja I. mestne petrazrednice Andrej Žumer. Jeseni tistega leta sta me spravila v Ljubljano na Žumrovo šolo, „da nam boste pisali prologe“, kakor je smejel opomnil Levce. Žumer me je takoj vrgel v globoko strugo, češ, ali plavaj, ali utoni! Dal mi je IV. c razred, kjer je bil zbran sam „cvet“ vodmatske in šentpeterske moške mladine. Ampak jaz sem bil takrat drugačen dečko, nego sem danes! Podpiran od nasvetov sosedov tovariša Jakoba Furlana, ki je imel svoj razred tikoma ob mojem, sem kmalu priplaval na površje, pa smo bili z živimi, veselimi, zato simpatičnimi dečki taki prijatelji, da se še danes poznamo. Radoveden sem bil, kaj poreče Levce. Ime in lice sta mi bila znana; mikalo me je še to, kar je pod tem imenom in licem! In ko je prišel, ni bilo nič pozivanja, nič beganja, nič vohanja, nič zvitega izpraševanja in nervoznega pregledovanja, nič dviganja svoje glave, vihanja nosu in smešnega notiranja — roke prekrižane na prsih, miren pogled, vlnudna, domača beseda, cvetka v levi gumbnici na prsih* — tako je stal mož na svojem mestu! Nihče pred njim, še manj kdo za njim tako! „Dobro je bilo, dečki!“ je rekel naposled. Dal mi je roko in je šel. Veselo so zasople mlade duše, oči so zazerale veselje — da tudi meni, zakaj zmagali smo vsi skupaj: tisti pred menoj in jaz za katedrom! „Ne boš pisal samo prologov, ampak učil boš te predmestne cigane,“ mi je veselo zklil-

nilo srce. Ves ta duševni naval radosti in ponosa je tako tiho zaplaval po učilnici, da smo čuli umerjene, moške udarce Levčevih korakov, kako so zamirali v dalji, dokler se niso vstavili pred drugo učilnico. In mojo in to in sleherni je takoj odprl in stopil vanjo, ne da bi kjerkoli in kdajkoli naslanjal uho na vrata ter namenoma in hotoma iskal — greha in grešnikov! Potem nam je dal mir skoro do konca leta. Nobena reč ne trpi bolj nego pouk, ako ga moti kdorkoli in ako leti kljuka iz rok v roke! Ob koncu leta pa je zopet prišel. Z enim pogledom je spoznal, kako smo delali in kaj smo storili, in sodil nas je po uspehih. Nismo se cicali mačk in drugih živali, tudi nismo svoje učenosti natikali na suhljate in jetične formulirane stavke, ampak — znali smo! Torej je bila Levčeva sodba kmalu gotova, konferenca zaključena. „Sedaj pa gremo konferenco nadeljevati k Hafnarju!“ je dejal nadzornik. In smo šli z njim na Hafnarjev vrt v Komenskega ulici, pa smo bili dobre volje in drug drugega veseli. — Meseca maja smo določili dan, ko je šla vsa naša šola na Rožnik. Mati Pršinova nam je nakuhalna polne lonce bele kave, napekla izvrstnega kruha, ga pomazala s sirovim maslom, narezala sira in gnjati ali plečeta — če se ne motim po 20 krajcarjev na osebo! — in smo bili dobre volje, da se je naša pesem razlegala tja do mesta ljubljanskega! In nadzornik Levce je prišel med nas, iskreno pozdravljen, dobro došel! Saj je tam stala njegova „cerkvice bela“, ki ji je zapel pozdravno pesemco četrtošolec Levce l. 1863., ko je takrat bival pri svoji stari materi Pod Rožnikom. Pomlajen med mladino, je gledal pričo svoje davne mladosti . . .

In kadar je bila letna uradna skupščina učiteljstva, takrat je kazal Levce najmanj uradnega lica. Zborovanja ni tlačila suhoparnost in duhamornost, dnevi red je znal sestavljati tako, da je bil vedno zanimiv in aktualen. Sam ni nikoli govoril ali poročal tako, da bi bil dolgočasen ali celo dolgozeven, natrpan s citati iz učenih knjig, napisanih in vrženih tjavendan kot varalo učenosti in duhovitosti, slepilo in omama samemu sebi, sicer pa izpričevalo uboštva in zaljubljenosti v lastno osebo — ne, Levce je govoril kratko, jedrnat, stvarno, brez fraz — z eno besedo: strokovnjaško, ker je bil sam strokovnjak! Kolikor pomnim jaz, smo obdelali na takih skupščinah vse discipline tako smotrno in temeljito, da smo reformirali in modernizirali ves pouk v znanostih, računstih in spretnostih, da je kipele ljubljansko ljudsko šolstvo v bujnem cvetju, ki ga je zasajalo in gojilo učiteljstvo samo po načrtih in metodah, ki so dozoreli v njegovi praksi. Levce je bil pa šolnik „kať exohén“, ki je vedel, da je učiteljevanje produktivna sila samo tedaj, ako tuji elementi, nevesči ravnanja s tem veličastnim strojem, ne mečejo na pot razvoja in napredka svojega dlakocepstva in malenkostne zadirčnosti, ki jemlje dobro voljo, zavaja k hinavščini ter provzroča le navidezne uspehe — zlate pene brez pomena in vrednosti!

Nikoli ne pozabim naravnost dovršenih, mojstrsko izvedenih vzornih učnih ur, ki so nam jih pripravili n. pr. tovariši: že pokojni Maks Josin za risanje, Jakob Furlan s svojim elegantnim, učinkovitim telovadnim nastopom, Anton Razinger pa s skromno narodno pesemco „Pticek prav majhen je,“ ki je ob njegovi pevski umnosti zablestela pred nami kot biser narodne poezije . . .

Ko je bil uradni akt končan, je poskrbel Levce, da nas neuradno združi neprisljuna družabnost v vselem krogu tovarštva. „Angažirajte zapopoldan kak izlet,“ je dejal. Brž je bilo sklenjeno in domenjeno: popoldan ob tej in tej uri k Matjanu v Zgornjo Šiško! In tja so prišli malone vsi, ki so zjutraj uradno zborovali. Bil je lep, živahen popoldan. Šele pozne večerne ure so nas ločile. Ali kadar je Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani priredilo kak svoj večer, zabavo ali sestanek v začetku v klubovi sobi „Pri slonu“, potem pri Hafnarju in v Narodnem domu, je bil Levce vedno med nami. Poznal je naše delo v šoli, naše delo in življenje izven nje — bil nam je tovariš in prijatelj, ki je za nas zastavljal svojo vplivno besedo vedno in povsod, koder je bilo potrebno. Znale so njegove besede: „Lažje je uradno prestaviti dvornega svetnika, nego pa kranjskega učitelja!“ — To je bilo tistikrat — pred zadnjim desetletjem Levčeve aktivne službe. O današnjih časih ne govorimo!

Tako smo z Levcem skupno preživeli vesele in žalostne čase leto za letom . . . Ko sva s pokojnim tovarišem Maksom Josinom v letih 1897 do 1900 sestavljala „Drugo berilo in slovnico“ ter „Tretje berilo“ za občje ljudske šole, sem bil velikokrat Levčev gost v njegovem kabinetu na ljubljanski realki. Kadar koli sem prišel k njemu, je imel vedno časa dovolj zame. Odložil je drugo delo ter začel pregledovati moj rokopis. Imel je bistro oko in fin estetski čut. Veselil se je dobre stvari, grajal slabo. Posebno všeč mu je bila slovnica; zakaj bi tega ne povedal? Vesel je bil skrbnosti in

deja dveh mladih učiteljev, vesel je bil tudi zato, ker mu je bilo mogoče prvič uveljaviti v slovenskih učnih knjigah načela, ki je na njih zgradil svoj „Slovenski pravo-pis“ in ki ga je ravno tedaj pošiljal v svet (l. 1899).

Josinovo in moje berilo je bilo po mnogih težavah in neprilikah (glede na aprobacijo) srečno končano. Levce mi je izposloval dopust, da sem mogel iti na Dunaj. Seveda sem dobil dopust le pod pogojem, da sam plačujem svojega namestnika v Ljubljani. Bil je trd oreh, a lotil sem se ga vendarle. Ko bi ne bilo Levca, bi še takega dopusta ne bil dobil. Košček kruha sva poslej glodala dva — jaz in že pokojni Žebre — ko ga prej še za moje zobe ni bilo dovolj. Bo že kako, sem dejal in sem šel. Med tem je postal Levce ravnatelj ljubljanskega učiteljskega (l. 1901). V počitnicah tistega leta me je povabil, naj pridem k njemu za učitelja na vadnico. To povabilo sem vlnudno odklonil, češ, da hočem še eno leto na Dunaj in iz vzroka, ki ga ne morem sedaj povedati. Takrat je bil hud name, a pozneje sva se pobotala, ko je priznal utemeljenost moje odpovedi.

Kot dež šolski nadzornik (1903—1915) si je mnogo prizadeval, da bi se po dolgih letih zopet sestala deželna učiteljska skupščina. Res je bila sklicana l. 1905., in jo je Levce že otvoril. A do dnevnega reda ni prišlo, ker je učiteljstvo po svojih delegatih izjavilo, da je nezadostno plačevano, da trpi pomanjkanje in strada in da toliko časa ne more lačno zborovati, dokler ne bodo izpolnjene zahteve § 55. državnega šolskega zakona. Delegati in delegatije so vstali in zapustili zborovalno dvorano v Mestnem domu v Ljubljani. Vsem nam je še v živem spominu, koliko viharja, priseg in zvestobe je bilo tedaj v naši deželi, in kako so se vse simpatije vseh človeško čutečih src nagnile na našo stran. In med temi srci je bilo tudi Levčevo srce! Dnevi in spomini — kakor bi bili vzeti iz zlatih sanj, iz dežele pravljic! —

Kadarkoli sem potreboval kakih informacij ali nasvetov, sem se vedno zaupno obrnil na Levca in nikdar ne zaman. Bil je najtemeljiteje izvežban v vseh uradnih poslih, točen in vreden, a tudi postrežljiv in vlnuden nasproti vsakomur. Eno prvih njegovih del je bilo, da je zopet vzpostavil pristrizene božične počitnice, kakor so bile v veljavi prej in so tudi sedaj. „Učiteljskemu Tovarišu“ je ostal zvest od početka svojega nadzornikovanja (1886) pa do zadnjega časa, ko je še delal v svojem uradu. Kaj je storil za šolstvo v radovljiskem okraju in v Ljubljani, o tem je že opetovano pisal naš list. Imeli smo, žal, le enega samega Levca!

Tooliko sem o njem zajel iz svojih spominov. Ne morda vsega — toda za sedaj dovolj! Kar je storil, to je mnogo in veliko. Je li ostavil kaj literarne zapuščine, mi ni znano, o tem bo vedel povedati njegov brat Janez, nadučitelj v Ljubljani. A kar je Levce napisal, je raztreseno po časopisih, revijah, — zbornikih in šolskih izvetjih. In te „raztresene ude“ bi treba zbrati, zakaj plodovi Levčevega duha in peresa so tehtni in dragoceni, zato zaslužijo, da jih imamo združene v skupnem delu. Mnogo je ponesel s seboj, kar bi nam ustvarilo literarno zgodovino, da ni Levcu strašna realnost izvila peresa iz roke. A že to, kar imamo od njega, je veličasten spomenik naše preteklosti, naših moži in — njega samega, ki je odkrival veličino in slavo naših izvoljencev in kazal lepoto slovenske besede!

Tega dela naj se loti „Slovenska Matica“ ali pa „Slovenska Šolska Matica“!

E. Gangl.

Podpisujte V. vojno posojilo!
O uspehih svojega dela za to posojilo nas takoj obvestite!

Enakost pred zakonom.

Ministrski predsednik dr. pl. Koerber je naznanil, da se morajo državne oblasti ravnati po teh načelih:

„Oblasti se morajo najstrožje držati zakonov, ki obstojajo; to bodi prejkoslej njih glavno navodilo. Pred zakonom je vsakdo enak. Če bi se ne spoštovala ta zahteva zakona, bi to ne bilo le krivično, marveč tudi nevarno, ker bi se zmanjšal pravni čut, z njim pa tudi spoštovanje in vdanost državi. Prebivalstvo, katerega vstrajnost in velika požrtvovalnost v sedanjih vojni ki je najstrašnejša vseh vojen, jamči za pravni prepored naše domovine, bi to občutilo kot nevhvaležnost. Oblasti morajo za to pri njih odločbah voditi le

stvarni razlogi. Predočevati si morajo vedno, da tisti služi državi, kdor dela za ljudstvo; spoznati morajo svojo dolžnost, da sodelujejo v okviru svojega delokroga na kulturnem in na gospodarskem polju. V neutrudljivem in nesebičnem delu javni blaginji je vrecel ugledu in veljave. Od uradnikov ne zahtevam samo, da brez vsake graje občujejo z vsakim in da takoj rešujejo posle, marveč zahtevam tudi, da se toplo zanimajo in sočuvstvujejo za želje in usodo prebivalstva, ki ima po prinesenih žrtvah na imetju in krvi pravico, da to zahteva. Strogo se pa mora pokoriti tudi prebivalstvo zakonom in odredbam; brezobzirno naj se nastopa proti tistim, ki bi sebi v korist ali na škodo splošnosti poizkušali, da se izognjejo zakonu, ker ti so se izdali v obrambo prebivalstvu. Tudi določbe, ki jih morebiti posameznik trdo čuti, se morajo izvajati, ker je le tako mogoče, da se zmagovito prebije in da se zagotovi blagor skupnosti. Dolžnost nas vseh je, da služimo skupnosti; nobenemu se ne more pregledati. Oblasti pa morajo dajati zgled v izpolnjevanju dolžnosti.“

Taisto enakost pred zakonom smo mi dokazovali in utemeljevali v uvodniku v 23. številu, zahtevajoč od oblasti in oblastnikov nič več in nič manj, nego samo to, kar zahteva od njih sam ministrski predsednik, pa so naša izvajanja — zaplenili! In to je tudi dokaz — enakosti pred zakonom, kolikor je s to enakosti prizadeto napredno slovensko učiteljstvo!

Delajte za čim lepši uspeh V vojna posojila!

O uspehih nam takoj sporočite!

Konec šole?

Čujemo govoriti, da bo šolski pouk po Božiču ustavljen iz nekih gotovih razlogov. Kot starejša učiteljica, ki imam nekoliko izkušnje, bi rekla, da naj se to na kmetijskih šolah nikar ne zgodi. Pri nas dosežemo uspehe samo pozimi. Spomladi in poleti so naši otroci že ob 4. zjutraj na paši; ko se vrnejo s paše, tečejo v šolo, kamor prihajajo upehani in zaspani šele ob 1/2 10., namesto ob osmih, oziroma devetih. Z veliko težavo jih ohranim budne. Da bi pa mogli z uspehom prisostvovati pouku je čisto izključeno. Jako dosti je že to, ako ne spe med poukom, in če spe, ni to nič novega in jim tudi ni zameriti tega, zakaj spati pač mora otrok, pa če se ne zgodi to doma, se godi v šoli. V takem naporu delu so naši otroci od takrat, ko izginje z zemlje snežna odeja, pa do one dobe, ko zopet sneg pobeli. Za uspešno duševno delo so sposobni tedaj le pozimi.

Če bo vojna trajala še kaj časa in bo pouk nereden, kot je zdaj že tretje šolsko leto, in povrhu vsega nereda naj bo pozimi še popolnoma prekinjen, potem naj odrede merodajni faktorji še to, da ostanejo vsi otroci v onih razredih, v katerih so zdaj, ker ni noben sposoben za višjo stopnjo.

V počitnicah je bilo veliko krika in vika, da so otroci podivjani in zabiti. Kaj bo pa šele v bodoče, če zapro šolo še preko zime? Šola naj bo vse šolsko leto. Oni, ki so doma potrebni, bodo hodili pač tako, kakor bodo mogli, česar jim ne smemo šteti v zlo, kakor jim že ves vojni čas nisimo. Večje število pa je vendarle takih otrok, ki bodo prilično redno prihajali vse leto in bodo vsaj oni sposobni za posamezne višje razrede. Zdaj pa imamo tako slab material — zaradi večnih neredov — da človeka mineva veselje do dela.

Mislim, da se s temi vrsticami strinjajo vsi oni tovariši in tovarišice, ki jim je šolski napredek res pri srcu.

Naposled pripominjam pa še nekaj. Pouk naj bi trajal vse šolsko leto, kakor sem že rekla o počitnicah pa naj bi bil potem odmor, kakor je treba, in to za otroke in učiteljstvo. Pretečene počitnice smo morali ostati na svojih mestih, da nadzorujemo otroke. Onih 8 tednov naj jih nadzorujejo matere in sorodniki, mi pa naj bi bili slobodni one dni.

Naravnost smilijo se mi one, navadno prav mlade učiteljice, ki službujejo po eno-razrednicah na najbolj samotnih krajih, kjer vse leto nimajo sebi primerne družbe. Če si jo pa kdaj poiščemo zunaj svojega sela, tedaj že bruhajo ljudje po njih ogenj in žveplo. Med letom ne morejo in ne smejo nikamor, edino o počitnicah bi se šle razvedriti in porazgovoriti z ljudmi, da ne zaostanejo popolnoma za duhom časa, a to se jim onemogoči s tem, da so privezane še čez počitnice na svoje — rekla bi — kazenske kolonije. Nič čudnega bi ne bilo, ko bi ob teh razmerah podivjale učiteljice same, zlasti mlade, če se jim onemogoči dostop do kakega duševnega razvedrila.

Starejša učiteljica.

* Nekega pomladnega dne sem šel kot četrtoletnik ljubljanskega učiteljskega po stopnjicah v II. nadstropje, kjer smo imeli svojo učno sobo. V gumbnici sem imel zatakajeno cvetic. Na stopnjicah je stal tedanj naš ravnatelj Blaž Hrovath. Spoštljivo sem ga pozdravil, a ravnatelj me je hudo pogledal, je pokazal s prstom na mojo cvetico in mi dejal s prav resnim glasom: „Schmücken Sie sich lieber mit Büchern!“ — To važno pedagoško načelo sem razodel svojim tovarišem — opazko, da so dobile na ljubljanskem učiteljskem cvetice z današnjim dnem — consilium abundi! Eden mojih tovarišev je dejal: „Potemtakem morajo izključiti vse na oni strani“ — mislil je na kandidatke — „ker so same rožice!“ S tem je bilo te pravde konec! Piv.

Razpis učiteljskih mest.

Mislil sem, da se bo v zadnji številki „Uč. T.“ oglasil kdo drugi k temu poglavju. Ker se to ni zgodilo, naj bo dovoljeno meni nekaj prostora v tej zadevi.

Res je sicer, da trpi tu pa tam kak tovariš zaradi nerazpisa učiteljskih mest, a škoda, ki bi jo trpeli zaradi razpisa učiteljskih mest drugi tovariši, bi bila tako velika, da bi se s prvoimenovano ne mogla niti primerjati.

Ako bi se oglasili tisti tovariši, ki si žele razpis, bi videli večinoma take, ki imajo že sedaj boljša mesta, ali ki se jim sploh dobro godi; zakaj uboga učiteljska para, ki je najbolj potrebna boljšega od sedanjega mesta, si sedaj ob tej neznosni draginji ne more in ne sme želeli naprtiti si zase ogromnih selilnih stroškov. Saj je vendar jasno, da bi moral imeti učitelj, ki bi se selil z daljnih hribov na kako boljše, a ne ravno pred nosom ležeče novo službeno mesto z obitelji, najmanj 2000 K za selitev pripravljenih. Kako bi se mu morali dohodki nove službe povečati, da bi tvegal zanjo tako vsoto selilnih stroškov? Koliko je tovarišev, ki sploh premorejo take vsote? Najbolj potrebni boljših mest bi se zanje sploh ne upali oglasiti iz strahu pred ogromnimi selilnimi stroški sedanjih časov. Tudi pisec teh vrstic bi rajši danes kakor jutri zamenjal svoje sedanje mesto z drugim, njemu prikladnejšim. Dokler pa traja ta neznosna draginja (in ta bo trajala najmanj ves čas vojne), se iz zgoraj navedenega vzroka na poteguje za prav nobeno.

Prosili bi torej za razpisana mesta samo oni odbrani tovariši, ki so že v kraju razpisane mesta, ali pa oni, ki se jim ni treba bati selilnih stroškov, ker so dobro situirani, torej najmanj boljših mest potrebni. Vse to velja za nemobilizirance.

Ako pa preomotimo mobilizirance, se nam pokaže še neugodnejša slika.

Mobiliziraneč v zaledju bo upošteval vse prej navedeno, poleg tega pa bo tudi le s težavo dobil priliko ogledati si novo mesto, da ne govorim o pritiskanju kljuk, in se bo odločil zaradi tega še težje za kompetenco, ako bo res obveščen vsak mobiliziran učitelj o vsakem razpisu, nad čemer pisec dvomi.

Mobiliziraneč v fronti bo imel komaj časa pečati se z razpisi učiteljskih služb. Čudno se, da si more sploh kdo frontno službo predstavljati v taki luči.

Ujet mobiliziraneč se z razpisom učiteljskih služb absolutno ne more baviti in isto velja tudi o pogrešanih.

Razpisane službe bi se oddajale torej celo, ne da bi bili o tem obveščeni (seveda, ker je to sploh nemogoče) najvrednejši tovariši. Kakšno čuvstvo bi se moralo zbuditi v srcih teh ob njih povratku v domovino!

Da bi za ujete ali pogrešane lahko vlagali tozadevne prošnje njih svojci v obče zadovoljstvo njih samih, oporekam. Nihče ne ve v naprej, kakega mesta bo potreben ali kakega si bo pozelel pogrešani ali ujet tovariš ob povratku v svojo domovino.

In ti, ki so zastavili v dobrotit svoje ljubljene domovine in nas doma ostalih vse svoje najdražje, svoje življenje, naj bodo najmanj upoštevanji? Ne, to ne sme biti!

Za svojo osebo je pripravljen postaviti se pisec teh vrstic tudi v nevarnost, da ostane ves službeni čas na sedanjem ne ljubem mu mestu, ako naj izvira ta nevarnost iz dejstva, da se ima gledati pri oddaji služb v prvi vrsti na mobilizirance. Na te pa se je mogoče pravično ozirati samo po vojni.

Učiteljska mesta na Štajerskem naj bi se torej med vojno ne razpisavala.

Književnost.

„Ljubljanski Zvon“. Vsebina novembarskega zvezka: I. E. Gangl: Svojci — Konec! 2. T. Ravljan: Jesensko jutro. 3. Fr. Govekar: Film. (Konec prih.) 4. Fr. Milčinski: Aproximacija. 5. Gvidon Kodrič: 9. Golar: Pesem o kosu. 6. Dr. Jož. A. Glonar: Med reformacijo in romantiko. (Konec). 7. Dr. Zober: Kdaj? 9. Dr. Pavel Grošelj: Astronomske pomenke. (Konec prih.) 9. Književna poročila. 10. Jubileji in nekrologi: I. Pobjoljšar: Ob desetletnici smrti Simona Gregorčiča. J. Š.: Pisateljska 25letnica Eng. Gangla. — P.: Devetdesetletnica Luke Svetca. — Br. Sokolov: † Evgen Sajovic. — 11. Razno.

Zvonček objavlja v 11. letošnji številki to vsebino: 1. Fran Žgur: Materina ljubezen. (Pesem.) 2. Leon Poljak: Srce in solza. (Pesem.) 3. Simon Palček: Misel želja. (Pesem.) 4. Modest: Gora in morje. (Pesem.) 5. Igor: Rosa in cvetka. (Pesem.) 6. Zorka: Grobovi. 7. Sežanski: Matko Kante. (Ob njegovih rojstveni šestdesetletnici s sliko.) 8. Josip Barbič: Grad in hiša. (Basen.) 9. Janko Leban: Moj pokoj. (Pesem.) 10. Peter Petrovič: Zakaj so rože rdeče. (Legenda.) 11. Janko Leban: Nevesti pri-

jatelj. (Pesem.) 12. Dr. Ivo Šorli: Bob in Tedi, dva neugnanca. (Dalje.) 13. Fran Žgur: Domovina. (Pesem.) 14. Fran Voncina. (Slika.) 15. Stric Pavel: Z delom se učimo. (Dalje.) 16. Ferdo pl. Kleinmayr: Stipe Ferluga s sliko. 17. E. Gangl: Tonček bi se rad naučil peti. 18. Pouk in zabava. 19. Kotiček gospoda Doropoljskega 20. Kotičkove risbe.

Srednješolske vesti.

Umrli je nagle smrti 4. t. m. vpokojeni konservator, vladni svetnik Henrik Majonica, bivši profesor državne gimnazije v Trstu in pozneje ravnatelj državnega muzeja v Ogleju. Pokojnik je bil v znanstvenem svetu znan kot odličen arheolog in ima velike zasluge za odkritje in ohranitev dragocenih starin v našem Primorju.

Imenovanje na c. kr. slovenski gimnaziji goriški. Za provizorična gimnazijska učitelja sta bila imenovana na tem zavodu dr. Fran Mischitz in dr. Fran Rostacher, t. č. nadporočnik pri 2. bosenskem polku.

Nemška realna gimnazija v Opatiji. Dne 18. novembra je bil na nemški šoli v Opatiji otvorjen prvi razred novoustanovljene realne gimnazije. Nadalje se je oglašilo več dijakov za takozvane zaposlovalne tečaje. To so tečaji za učence višjih razredov kake gimnazije ali realne gimnazije; poučujejo jih državni učitelji, in na koncu vsakega tečaja se bodo mogli priglasiti k izpitu.

Italijanska realna v Pazinu. Kakor znano, je bila italijanska deželna realna v Pazinu zaprta. Italijani so si proti temu hoteli pomagati tako, da so otvorili v privatnih poslopih nekake tečaje. Čuje se, da je neka službena gospoda šla Italijanom na roke. Slednjič je vojaška oblast napravila konec izogibanju uradnih odredb.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem. Prispevki v Učit. vojni pomožni sklad po 1%, 2% in 3% od draginjske doklade prihajajo jako počasi ter se še več društev ni odzvalo svoje dolžnosti. Ne zabite svojih tovarišev trpinov na bojnem polju ter se odzovite svoječasnemu tozadevemu pozivu Zveze! — Tudi še dolguje 7 društev članarino za leto 1915, a za leto 1916 so poslala vsa članarino društva: Laško, Ljutomer, Ormož, Kozje, Sv. Lenart; polovico Gornji grad in Maribor 12 K. Kje so ostali?! Ne čakajte, ker za vojevanje je treba denarja in zopet denarja!

Vodstvo.

Skupne zadeve.

„Zvončkovim“ naročnikom! Velika vojna je hudo zadela tudi naše liste: podražil se je papir, podražil se je stavek. Tudi Zvonček trpi zaradi velike draginje tiskarskih potrebščin. Vsaka številka je za 110 K dražja, kakor je bila pred vojno, kar znaša na leto 1320 K. Nasproti pa so odpadli skoraj vsi naročniki po goriškem, sežanskem in tolimskem okraju, mnogo tudi v Trstu, skupaj nad 200 naročnikov. Odpade nam na naročniki nad 1000 K. To je mnogo za majhen list „Zvonček“. Zaveza avstr. jugoslovanskega učiteljska, ki je lastnica lista, je izprevidila, da s sedanjo naročnino ne more več izhajati. Zato je po tehtnem premisleku sklenilo vodstvo Zveze na svoji seji dne 2. novembra t. l., da zviša naročnino z novim letom 1917 na 6 K, ker sicer ne more vzdržati lista, ki ga je z velikim trudom ustanovila pred 17 leti. Vodstvo Zveze se nada, da ne odpade noben „Zvončkov“ naročnik in da mu ostanejo vsi zvesti tudi v letu 1917! — Pojdite vsi takoj na delo in pridobite vsak našemu ljubemu „Zvončku“ vsaj še po enega novega naročnika! — Vodstvo Zveze.

Društvo „Jubilejska Samopomoč“. Dne 30. sept. t. l. je umrl družtvenik Konrad Mejo v šek, nadučitelj v Reki-Hočah. Za ta 47. smrtni slučaj plača vsak član v smislu § 4. pravil tekom enega meseca po poštni nakaznici 2 K 05 h na naslov: Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani, registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Kranjske vesti.

—r— Iz ljudskošolske službe. Deželni šolski svet za Kranjsko je vzel na znanje pripustitev izprašane učiteljske kandidatnje Ane Krapšve k brezplačni učiteljski praksi kot poizkusni kandidatnji na štiri-razredni slovenski mestni deški ljudski šoli v Ljubljani, pripustitev izprašane učiteljske kandidatnje Ljudmile Čermakove kot poizkusne kandidatnje na prvi mestni slovenski deški ljudski šoli v Ljubljani in pripustitev

izprašanih učiteljskih kandidatinj Angele Žorževe in Ljudmile Celestinove kot poizkusni kandidatnji na osemrazredni slovenski mestni deški ljudski šoli pri sv. Jakobu v Ljubljani. — C. kr. ministertvo za javna dela je pooblastilo c. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji, da nastavi bivšo učiteljico gospo Jakobino Ganglovo v Idriji s 1. novembrom 1916 kot supletinjo na rudniški deški ljudski šoli v Idriji. — C. kr. okrajni šolski svet v Krškem je imenoval namesto k vojakom odislega učitelja Leopolda Namorša za supletinjo na ljudski šoli v Cerkljah bivšo supletinjo v Tolminu Zoro Mozetičovo in namesto zaradi bolezni na dopustu se nahajajočega ljudskošolskega ravnatelja Aleksandra Lunačka Marijo Jakilovo za supletinjo na ljudski šoli v Št. Rupertu — Okrajni šolski svet za ljubljansko okolico je imenoval namesto k vojakom odislega nadučitelja Antona Vode- ta abs. učiteljsko kandidatnjo Cirilo Krisch- evo za supletinjo na ljudski šoli v Rudniku, a učiteljici Rozaliji Černetovi je poveril vodstvo šole. — C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju je imenoval namesto zaradi bolezni na dopustu se nahajajoče učiteljice Marije Kovačeve Angelo Gradišar- jevo za supletinjo na ljudski šoli v Loškem Potoku. — C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju je imenoval namesto na dopustu zaradi bolezni se nahajajočega učitelja Josipa Berganta abs. učiteljsko kandidatnjo Marijo Lešnjakovo za supletinjo na enorazredni ljudski šoli v Turjaku. — C. kr. okrajni šolski svet v Postojni je poveril namesto k vojakom odislega nadučitelja Franca Puna- čuha učiteljici Mariji Veseličevi vodstvo ljudske šole v Vrhpolju. — Angela Groz- nika je nameščena za supletinjo v Višnji gori, Katarina Milačeva za provizorično učiteljico v Selcih. C. kr. deželni šolski svet je dovolil učiteljici v Spodnji Šiški Hermini Pelanovi in Josipini Bajukovi, supletinji v Božjakovem, zamenjavo službe do konca prvega tečaja šolskega leta 1916/17 — Ida Slakarjeva je imenovana za supletinjo in začasno voditeljico šole v Lozicah, ker ima učiteljica Leopoldina Boje-Vadnalova zaradi bolezni dopust.

—r— Kot zastopnike obrtne in trg- ovske zbornice v šolskih odborih obrtno- nadaljevalnih šol so imenovani: za Črno- melj doseganji zastopnik Ivan Puhek, trgo- vec v Črnomlju, za Krško zopet Anton O- merza, čevljarški mojster v Krškem, za Mo- kronog zopet Maks Pasecki, kleparski moj- ster v Mokronogu, in za Rateče namesto padlega Maksa Podlesnika — Fran Hmelj, trgovec v Ratečah.

—r— S seje kranjskega deželnega šolskega sveta dne 6. dec. 1916. Začasno se vpokoji učiteljica Antonija Vohinc v Cerkl- jah. Poročilo o mladinskem skrbstvu v le- tu 1915/16 se vzame z odobrenjem na znan- je. Na nekaterih šolah ni bilo treba o po- čitnicah zbirati in nadzorovati otrok, ker so se zbirali otroci po enkrat ali dvakrat na teden v šoli in nabirali razne stvari za vo- jake, po nekaterih, posebno v Škofji Loki, Kropi in v Idriji pa so bili posebni počit- niški tečaji, oziroma zavetišča. Sklene se iz- reči pohvalo za vodstvo teh zavetišč nad- učitelju Josipu Pleničarju v Kropi, Rafaelu Gostiši v Idriji, ravn. Mariji Kavčičevi v Idriji in obema šolskima vodstvoma v Škof- ji Loki. S 1. januarjem 1917 se pomaknejo v I. plačilni razred: Clarici Marija, Verbič Mihael, Bernot Marija in Matajc Karel; v II. plač. razr.: Mlakar Fran, Loser Ivan, Zorc Rudolf, Mahkota - Zarnik Stanislava, Han Karolina, Tomšič Pavlina in Potočnik Alojzij; v III. plač. razr.: Abram Ljudmila, Kogej Leopoldina, Mikolič Ludovik, Porub- sky Viktor, Janušek Ivana, Maurin Alojzija, Blažič Karel, Golli Ana, Logar Ivana, Krapš Roza, Trost Ivan in Wagner Josip. Janeza Mahkote ustanova za vpokojeno učiteljstvo se podeli Ivanu Kiferletu.

—r— Častno svetinjo za 40 letno zvesto službovanje sta dobila tovariša Janko Škrbinec, nadučitelj v p. v Višnji gori, in Fran Kovač, nadučitelj v p. v Zatičini — Naj se še dolgo let veselita tega zasluženega odlikovanja!

—r— Hranilnica in posojilnica „Uči- teljskega konvikta“ v Ljubljani naznanja, da je s prvim januarjem 1917. znižala ob- restno mero hranilnih vlog od 5% na 4 1/2 o/0.

—r— Odlikovanje. Tovariš Andrej Kenič, nadučitelj v Zagorju, je odlikovan z bronasto hrabrostno svetinjo. — Cestitamo!

—r— Najvišje odlikovanje kranjske- ga pešpolka št. 17. Cesar Karel je izdal sledeče Najvišje armadno in brodovno po- velje: Hočem, da Moj prvorojeni, po božji milosti darovani Mi sin odsedajnaprej pripada Moji hrabri, junaški armadi in ga imenujem za najvišjega imejtelja Mojega pešpolka št. 17, ki ima nositi odsedaj- naprej ime Prestolonaslednika! — Dunaj, 24. novembra 1916. Karel I. r. — Pri tem polku služi tudi mnogo slovenskih učiteljev kot častniki, prostovoljci in podčastniki. Vsi ti so deležni Najvišjega odlikovanja. Slava tem našim „kranjskim Janezom!“

Štajerske vesti.

—š— Napredovanje in odlikovanje. Učitelj na deški okoliški šoli v Celju, Franjo Voglar, praporščak v. r. pri 87. pp., je postal poročnik. — Učitelj na Zidanem mostu, Josip Valenčič, nadporočnik pri 87. pp., je odlikovan s Signum laudis. — Tovariš nadučitelj Ferd. Sprager iz Verzeja, okr. Ljutomerski, je postal poročnik in učitelj Franc Čeh iz Ljutomera pa praporščak. — Vsem tovarišem iskrene čestitke!

—š— Povišanje. Okraj. pom učitelj Jos. Gosak, enoletnik - četovodja, je praporščak pri 29. domobranskem pohodnem polku.

—š— Iz rodbine tovariša Armina Gradišnika, nadučitelja v Celju (okolice). Obitelj Gradišnikovega svaka Franja Dre- nika, polkovnika - brigadirja, ki je v 3. soš- ki bitki dne 22. oktobra t. l. padel junaš- ke smrti, je dobila plemstvo s predikatom „Pietra Rossa“. — Gradišnikov sin mag. pharm. Fedor, ki je ves čas vojne zaposlen v vojaški bolnici št. 8, je postal voj. medicinski akcesist; sin Kamilo pa, me- dicinec - enoletnik, je postal sanitetni pra- porščak, ter je dodeljen neki gorski brigadi na tirolski fronti.

—š— Šolskega ravnatelja Fr. Vrečka v Slov. Gradcu sin, Dr. medic. Vladim- ir V, sedaj črnov. asistenčni zdravnik, je odlikovan s častnim znakom „R. K.“ z voj- no dekoracijo.

—š— Odlikovanji. Makso Viher, ki je umrl junaške smrti, bivši okr. pom. učitelj za pot okraj ok Maribor in poročnik v r. pri 26. domobr. pp. je bil naknadno odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo I. reda. — Viktor Kristan, abs. učit. kandidat iz Ormoža, sedaj praporščak pri 27. domobr. pp., je bil odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo II. reda. — Prvemu ve- kovit spomin, drugemu naše čestitke!

—š— Nov šematizem. Štajerski „Leh- rerbund“ izda učiteljski šematizem za 1916/17. Potrebni material v to se nabira uradnim putem, t. j. šolski vodje ga imajo poslati — Mimo običajnih dat bo obsegal ta šemati- zem tudi pregled vseh med sveto/no voj- no zaposlenih štaj. učiteljev - kolegov ter bo tozadevno nudil absolutno interesantno gra- divo. Cena enemu izvodu bo 3 K. — Zadnji po „Lehrerbundu“ izdani tak šema- tizem je iz meseca januarja l. 1913. — Čas je torej, da dobimo zopet novega!

—š— Ruše V nedeljo, dne 3. decem- bra so se zbrali k svečanosti seji občins- ki odborniki iz občin Ruše, Smolnik, Lobnica in Bistrica pri Rušah. Gospod žu- pan ruški, nadučitelj J. Lasbacher, omeni žalostni dogodek, da je preminol slavni vladar naše monarhije Njegovo Veličanstvo cesar Franc Jožef I. Po prečitani žalni izja- vi zakličejo navzoči v čast in spomin bla- gemu rajnemu: Slava! Slava! Slava! — Nadalje omeni že znano, veselo vest da je nastopil vlado prijazni in priljubljeni gospod, na bojnem polju izkušeni junak — Njegovo Veličanstvo cesar Karel. Po preči- tani vdanostni izjavi se razlega po sobani kakor svečana prisega krepak: „Živio! Živio! Živio!“ Župan ruški se pooblasti, da pošlje obe izjavi c. kr. okr. glavarstvu s prošnjo, da jih blagovoli ono poslati na najvišje mesto.

—š— V Kozjem na Štajerskem je bila šola zaprta od 23. oktobra do 4. decem- bra zaradi difterije. Bolezen je bila baje zanesena iz Poljčan. Umrli so štirje otroci; prva žrtev je bil sedemletni nad- učitelj sin Milutin Krajnik.

Goriške vesti.

ZA GORIŠKE LJUDSKOŠOLSKE UČITELJE.

Goriški deželni odbor je predložil spo- menico učiteljev iz šolskih okrajev goriškega, tolimskega, trziškega in gradiščanskega za ublaženje bednega položaja tega učiteljsva potom tržaškega namestništva centralni vladi s priporočilom, da dovoli okrajnim šolskim zalogom primerne dotacije, da bodo mogli dovoliti učiteljstvu draginjske doklade za vojno dobo. Deželni odbor sam ne more dovoliti take doklade, ker je edino deželni zbor kompetenten za to. Deželni šolski svet je predložil vladi konkretne predloge. Dra- ginjska doklada naj bi iznašala 140—500 K za vsako učno osebo. — Kdor pravično in nepristransko sodi ter humanno čuti, more le želeči, da ta korak goriškega učiteljsva dožene svoj namen. Učiteljstvo je v se- danjih hudih časih, ki so prišli nad deželo goriško in pod katerih težo mora trpeti zlasti tudi ono, take podpore potrebno in vredno. — O potrebi ni treba izgubljati niti besede. Saj jo občutimo v naših primorskih krajih vsi na lastni koži. A vredno je je, ker to učiteljstvo nadaljuje tudi ob teh strašnih razmerah svojo vzvišeno kulturno misljo z isto idealno ljubeznijo. Poleg te ljubezni do svojega poklica pa je slovensko

učiteljstvo sploh v sedanjih kritičnih časih sijajno dokazalo zvestobo in požrtvornost v veliko večji meri, nego bi mogli pričakovati od njegovega mizernega finančnega stanja. Saj je položilo na oltar domovine — za človekoljubne in vojnopomožne namene — za njega razmere neverjetno vsoto nad tri milijone kron — poleg žrtv na bojiščih, kjer se toliki slovenski učitelji junaško bore in umirajo za domovino. — Koliko grobov se je odprlo slovenskim učiteljem tam na bojnih poljanah! Prosimo torej centralno vlado, naj ne zavrne — ne da bi uslišala — naših učiteljev, ki trkajo na njena vrata kot zares potrebni in vredni prosilci.

—g— **Goriški učiteljicam — učiteljicam ročnih del in vrtnaricam**, ki sedaj ne poučujejo, a bi bile pripravljene sprejeti službo v kakem begunskem taboru, se sveduče, naj svojo željo naznanijo na en ali drugi sledečih naslovov: Hilfskomitee für Flüchtlinge aus Süden, Wien I, Landskronengasse Nr. 1, Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani, Dunajska cesta št. 38, K. k. Barackenverwaltung a) in Bruck an der Leitha, b) in Wagna bei Leibnitz, c) in Steinklamm bei Rothenstein.

—g— **Pred goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani** je bil izredno pripuščeno k usposobljenostnemu izpitu Ivan Slavec, c. kr. poročnik v rez. ter je izpit prebil dne 7. decembra z ugodnim uspehom za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom ter za nemščino kot predmet.

—g— **Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani** je osnovala svojo podružnico v Kranju. Za tajnika tej podružnici je bil izvoljen Milan Volk, nadučitelj v Pliskovici, sedaj na Primorskem pri Kranju.

—g— **Pred goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani** so se izvršili v času od dne 21. do 27. novembra t. l., nastopni učiteljski kandidati, ozir. kandidatkinje: I. Za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: 1. Bežek Milena (z odliko), 2. Eržen Albina, 3. Koser Julija, 4. Lah Alina, 5. Schweiger Jadviga, 6. Trobej Cecilija, 7. Vinšek Nada (z odliko), 8. Zupančič Terezija. II. Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: 1. Bratuž Davorin, 2. Culot Ivan, 3. Dell Cott Ciril, 4. Dietz Natalija, 5. Dolenshek Ivanka, 6. Droč Ivan, 7. Gabrielič Andrej (z odliko), 8. Jerab Marija, 9. Kemperle Evalija, 10. Križnič Helena, 11. Kutin Josip, 12. Omahen Miroslava, 13. Pahor Marija, 14. Perhavec Marija, 15. Raucherer Janko, 16. Sancin Karel, 17. Sardoč Alojzij, 18. Savelli-Mizerit Lili, 19. Strel Ivanka, 20. Tomšič Alojzij, 21. Vendramin Andrej, 22. Vodopivec Leopoldina, 23. Vodopivec Milka, 24. Vouk Anton. III. Za ljudske šole z nemškim učnim jezikom: 1. Bremitz Regina, 2. Brunetti Helena, 3. Demartini Karla, 4. Gayer Lina, 5. Hanich Marija, 6. pl. Hirschal Marija, 7. Hočevar Marija, 8. Merkuscha Marija, 9. Pachernigg Karolina, 10. Žigon Marija. — Tri priglase kandidatinje niso prišle k izpitu.

—g— **Slovensko bojno ozemlje na Goriškem**. „Reichspost“ objavlja slovenska imena laško-nemških spakedrank na goriškem bojnem ozemlju. S statističnimi podatki konstatira, da so kraji, ki jih hočejo Italijani „odrešiti“, čisto slovenski. Končuje s pozivom, naj se napravi vendar enkrat konec podpiranju teženj veliko-laškega imperializma od naše strani in naj se imenujejo slovenski kraji slovensko! Ali bo ta poziv držal? — Italijanska krajevna imena na Goriškem, ki se izključno rabijo v vojnih poročilih, dajejo tistemu, ki ne pozna razmer, povsem kriv pojmov o narodnosti prebivalstva. „Reichspost“ konstatuje, da je od Bovca do morja vse ozemlje grofije goriške zdržema slovensko. Šele od Gorice doli da tvori Soča jezikovno mejo. Od petih političnih okrajev da imata le dva — Tržič in Gradiška — italijansko večino. Pa tudi v pretežnih delih dežele tvorijo Slovenci 20 odstotkov prebivalstva. — Nič ne pomaga: Slovenci so bili, so in ostanejo! In z njimi je in bo slovensko učiteljstvo!

Tržaške vesti.

—t— **Komisija za prehranjevanje šolskih otrok v Trstu**. V soboto, 18. novembra, je ekselencija namestnik bar. Fries-Skene v spremstvu dvor. svet. pl. Glanza zgodaj jutraj posetil vse tri nemške drž. in meščanske šole ter slovenske šole, da si ogleda razdeljevanje zajtrka ubožnim šolskim otrokom. Ta uredba se je uvedla po njegovi krepki iniciativi in se izvaja že od ponedeljka, 6. novembra. Namestnik je bil jako zadovoljen zaradi hitre uredbe in brezhibnega poslovanja ter je zaslužnemu predsedniku z izvedbo vse akcije poverjenega odbora, dež. sanitetnemu svetniku dr. Teodorju Escherju, članom odbora, šolskim rav-

nateljem, ki imajo tudi velike zasluge za akcijo, posebno pa aprovizacijski komisiji, ki na najumnejši in najradodarniji način poklanja živila, izrekel svoje priznanje. Deželni sanitetni svetnik dr. Escher, ki je bil vodnik pri tem posetu, je potem kot podpredsednik društva prijateljev otrok v Trstu isti dan opoldne spremlil namestnika, ki je posejil nekaj mestnih šolskih obednic, ki se nahajajo deloma v drugih primernih prostorih ter so v oskrbi društva prijateljev otrok na račun mestne občine od jeseni leta 1916. Obstoje pa že od leta 1897. in jih je do leta 1913. vzdrževalo društvo na svoj račun z letnimi prispevki. Danes se v sedmih prostorih vsak dan razdeli 1550 porcij krepke zakuhane juhe in kruha. Obrat je pod nadzorstvom društvenih odbornikov in mestnih oblasti. Jedilni list predpisuje mestni fizikat, ki tudi periodično nadzira kuhinje. Namestnik je izrazil navzočim odbornikom svoje polno zadovoljstvo na smoteni in vzorni uredbi kuhinj in odborovem delovanju. Izrazil je željo, da se komisiji, ki jo je on ustanovil v ta namen, posreči v kratkem času da bodo tudi ostali ubožni otroci mestnih šol, ki doslej še niso bili upoštevani, dobivali primeren zajtrk ali obed.

—t— **Najvišje odlikovanje primorskega lovskega bataljona**. Nj. Veličanstvo je izdalo naslednje Najvišje povelje: „Lovskemu bataljonu št. 20 izrekam za njegovo odlično hrabro in smirno pogumno vedenje, vdano, požrtvorno in vzorno delovanje v bojih od 11. do 13. junija leto 1915. Svoje najpopolnejše priznanje. Vrlemu bataljonu pošiljam Svojo zahvalo in pozdrav. — Dunaj, 5. decembra 1916. — Karel I. r.“ — Pri tem bataljonu služijo tudi naši primorski tovariši kot častniki, podčastniki ali prostovolci. Delež od te Najvišje pohvale imajo torej tudi ti naši vrlji slovenski junaki-učitelji. — Slava jim!

—t— **Zaplemba imetja**. Deželna sodnija v Trstu je odredila zaplemba imetja Alojzija Peteanija, rojenega v Gorici 1855, učitelja v Cervinjanu, ker je osumljen, da je zakrivil zločin veleizdaje.

Iz Dalmacije.

—d— **Odprava italijanskega jezika iz javne uprave v Dalmaciji**. „Naše Jedinstvo“ je naznanilo 30. novembra: „Iz Běca nam javljajo, da če brzo bji uvažene želje dalmatinskega pučanstva glede odstranjenja talijanskega jezika iz javne uprave.“

—d— **Gimnazija v Kotoru v Dalmaciji**. „Narodni List“ v Zadru piše: Zvedeli smo iz zanesljivega vira, da so povsem utemeljene vesti o eventualni zatvoritvi gimnazije v Kotoru. Šolska oblast bi bila pripravljena, da odredi takoj otvoritev gimnazije in navtike v Kotoru, kakor hitro bi bilo poskrbljeno za potrebna poslopja.

Iz Zagreba.

Od mizarskega pomočnika do doktorja prava. Na zagrebškem vseučilišču je te dni promoviral za doktorja prava Mato Mintas, ki se je prvotno izučil mizarstva. Rojen je bil l. 1878. v Zlogonju na Hrvaškem, se izučil v Varaždinu za mizarskega pomočnika ter ta poklic več let izvrševal. Leta 1900. se je začel učiti gimnazijskih nankov in l. 1907. je napravil maturo. Nato se je vpisal na pravno fakulteto in obenem vstopil v službo na mestnem davčnem uradu, kjer je postal asistent, te dni je pa promoviral za doktorja prava. Za gimnazijskih študij se je vzdževal s poučevanjem.

Novo čitanke za hrvatske ljudske šole. Za III. in IV. razred je izdala hrvatska vlada nove čitanke, v katerih so uvrščeni članki, ki se nanašajo na svetovno vojno, posebno pa na junaštva hrvatskih vojakov.

Iz Prage.

Madžar o Čehih. Madžarski sociolog dr. Oskar Jászi je napisal o znani knjigi „Češki narod“, ki jo je izdal poslanec dr. Tobolka s pomočjo drugih čeških politikov in učenjakov-strokovnjakov, tako le: „Iz teh krepko in strokovnjaško pisanih razprav se izteka za nas mnogostranska, plodovita in originalna kultura bogato nadarjenega naroda, s katerim se seznanjamo in s katerim bi morali ostati v stalnih stikih. To bi bilo za nas prijetna in koristna stvar. Ta knjiga je v meni ojačila vtisk, ki sem ga dobil na svojih potovanjih po raznih pokrajinah monarhije in o katerem sem pogostoma govoril z nekaterimi odličnimi avstrijskimi in ogrskimi kulturnimi delavci... Po vojni bo jako potrebno, da postane monarhija velika kulturna liga napredno misleče inteligence vseh narodov in plemen. Prirajali naj bi se kongresi, izdajale knjige. Po skupnem znanstvenem delovanju in drugih sredstvih naj bi se spoznavali med seboj, spoštovali in gojili solidarnost... Veliko

avstrijskih, ogrskih, češko in hrvatskih kulturnih delavcev je spoznalo, da bi samo tak program medsebojnega sodelovanja in solidarnih prizadevanj omogočil prepored monarhije. V taki kulturni ligi bi za nas Madžare vsekakor bilo plemenitejše in koristnejše delo, kot pa da: povišujemo disharmonijo proti-češkega kurza.“

Člen XIX. državnih temeljnih zakonov in nekateri Nemci. Praška nemška „Bohemia“ napada trgovsko zbornico v Pragi, ki ne proglašja samo enakopravnosti obeh deželnih jezikov, ampak jo tudi — izvaja dejanski napram strankam in jo brani nasproti vladi. Členu XIX. priznava sicer nemški list veljavnost, toda načela, ki jih vsebuje, naj bi se ne izvajala, ker niso še izdani izvršilni zakoni. Na to odgovarja praška „Union“: „Mi bi menili: Čim kak državni temeljni zakon postavlja kako načelo, tu torej enakopravnost v deželi navadnih jezikov, treba to načelo tudi izvajati, in velja zato tudi vlado in za trgovsko zbornico. Saj se vendar načela ne izrekajo z namenom, da se — ne bodo več uveljavljala!“ Končno konstatuje „Union“, da je bil znani nemški politik in poslanec Lienbacher, ki je označil člen XIX. kot pozitiven zakon! — Mi smo mnenja, da bo za vse narode v monarhiji dobro, kadar pride člen XIX. državnega temeljnega zakona do absolutne veljave v vsem našem javnem življenju. Prej ne!

Cesar Karel je dovršil gimnazijske študije na Dunaju, vseučiliške pouke pa je poslušal v Pragi od leta 1906—1908 — in sicer v juridičnih strokah, narodnem gospodarstvu, zgodovini umetnosti, splošni in zgodovini Češke. Učitelji so mu bili profesorji s češke in nemške univerze. Med njimi je bil tudi profesor na češkem vseučilišču (o splošni zgodovini), dvorni svetnik dr. Goll, ki je priobčil sedaj v „Venkovu“ zanimive spomine na sedanjega našega vladarja iz gori označenega časa. Učitelji so predavali tedanjemu nadvojvodi na njegovem stanovanju v kraljevem dvoru. Predavanja pa so se razlikovala od onih na vseučilišču v tem, da so često prehajale v dvogovore o predmetu. Nadvojvoda Karel Fran Josip pa je tudi gojil jezikovne študije. Češki jezik je poznal popolnoma in se je učil tudi francoščine in madžarščine. S svojimi češkimi profesorji je rad — predavanja sama so bila nemška — govoril češki. Vseučiliški pouk je trajal do poletja 1908, ko je nadvojvoda zapustil kraljevi dvor v Pragi in se preselil k svojemu polku. Slovo je bilo jako težko — pripoveduje dvorni svetnik Goll. Govoril je s svojim učiteljem jako presrčne besede v zahvalo. Usoda je bogato obdarila mladega nadvojvodo s svojstvi, ki jih imajo tisti ljudje, od katerih prihajata drugim luč in toplota in ki že s svojo osebnostjo — brez preračunjenega namena — pridobivajo srca. — Na zaključku pravi dvorni svetnik Goll: Nekdanji nadvojvoda Karel Fran Josip spominja s svojim imenom na svojega prednika na prestolu Češke, ki ga imenujemo očeta domovine, ustvaritelja praške univerze, ki jo je utemeljil tudi za svojega naslednika, došlega za njim po več nego polstoletja kot kralj Češke, tretji istega imena.

Smrt češkega profesorja. Iz Prage poročajo z dne 4. decembra: Danes je skočil v Vltavo profesor botanike na češki tehniški dr. Ladislav Čelakovsky. Na bregu je pustil suktno s pismom, da naj o njegovi smrti obvestijo sestro. Prof. Čelakovsky je obupal zaradi neozdravljive bolezni. Bil je 52 let star in nečak pred nekaj leti umrlega slavnega češkega historika in politika profesorja Čelakovskega.

Splošni vestnik.

OB MRTVEM IN ŽIVEM CESARJU.

Vsa slovenska šolska mladina po vsem slovenskem ozemlju se je v pobožnem spoštovanju klanjala manom pokojnega cesarja Franca Jožefa I. s tem, da je prisostvovala cerkvenim in šolskim žalnim slavnostim. Učiteljstvo je mladini v živih in prepričevalnih besedah slikalo življenje in delovanje velikega pokojnika. — **Novemu cesarju Karlu** so vse slovenske šole brez izjeme prisegle v najglobji vdanosti ljubezen in zvestobo, podžgane do tega od navdušenih besed svojega vrliga učiteljstva. — **Padec Bukarešte** so proslavile vse naše šole pod vodstvom svojega učiteljstva dne 9. t. m. — **Hrast se omaja in hrib** — zvestoba Slovencev ne gane!

Izjava finančnega ministra. Povodom petega vojnega posojila je finančni minister sprejel zastopnike časopisja ter med drugim rekel, da je nova vlada odstranila mnogo ovir, ki so bile doslej postavljene časopisju. — Mi o tej novi odredbi še ničesar ne vemo. Mi smo sploh veseli, da imamo le dolžnosti!

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu“!

Razgled.

— **Znamenit belgijski pesnik Verhaeren** se je ponesrečil na železnici. Vzlic svarilom sprevoznika, je skočil z vlaka, ko se je ta še pomikal, in padel je tako nesrečno, da ga je na kosce raztrgal. Pokopan je bil na narodne stroške z največjim sijajem.

— **Henrik Sienkiewicz**. Občinski svet v Krakovu je sklenil, stopiti v zvezo z rodovino Henrika Sienkiewicza, z gališkim deželnim odborom in z narodnim svetom poljskim ter predlagati, naj se truplo velikega poljskega pisatelja prepelje v Krakov in položi v častno rakev v samostanu Skalka.

— **Kirurg Doyen umrl**. V Parizu je umrl slavn kirurg, preiskovalec raka, Louis Doyen.

— **Avstrijske in nemške igrače na Francoskem**. Pred vojno sta Avstrija in Nemčija izvažali ogromne množine vsakovrstnih igrač na Francosko in z njimi zaslužili prav masne milijone. Začetkom vojne je francoska vlada sekvestrirala vse zaloge, kar jih je bilo last avstrijskih in nemških firm ter jih je zdaj razstavila, a samo za francoske izdelovalce igrač da bi namreč ti posneli, kar bi jim moglo biti koristno in bi sami začeli izdelovati take igrače ter tako po vojni prepričali nov uvoz avstrijskih in nemških izdelkov.

— **Analfabeti**. Analfabetov pride na 1000 ljudi: v Rusiji 917, v Srbiji 430, v Italiji 342, v Belgiji 101, na Francoskem 30, na Angleškem 10, v Nemčiji 0.04, v Avstro-Ogrski 340 (samo v Avstriji 165). Najmanj analfabetov v naši državi je na Predarlskem (0.80 %); na Koroškem jih je 12.30 %, v Galiciji 40.60 %, v Bukovini 53.90 %, v Dalmaciji 62.80 %. Po narodnosti je najmanj analfabetov pri Čehih (2.40 %), potem pri Nemcih (3.10 %), največ pri Malorusih (61 %). Vseh analfabetov v Avstriji je 460.809.

— **Usoda poljskih otrok**. Ko je ruska armada zapustila Poljsko, je odšlo z njo na stotisoče poljskega prebivalstva. Ti begunci so se razšli po vsej Rusiji in zdaj se, kakor pri nas, dostikrat zgodi, da iščejo otroci starše in starši svoje otroke. Med drugimi je tudi 14.000 otrok, ki sploh ne vedo, kako je njihovim staršem ime in kje so prebivali; dostikrat niti ne vedo svojega lastnega krstnega imena. Te otroke so spravili v sirotišnice in če ne najdejo njihovih staršev, jim bodo dali nova imena.

— **Statistika poljskih šol na Ruskem**. Beriinski tednik „Polnische Blätter“ prijavlja statistiko poljskih šol na Ruskem. „Poljski občanski komite“ v Moskvi vzdržuje dve šoli v Moskvi in v Mohilevu s 596 učenci. „Poljski odbor v Moskvi“ ima 6 šol s 1047 učenci in 597 učenkami. „Poljska šolska organizacija v Petrogradu“ vzdržuje šolo s 300 učenci. „Poljski pomožni odbor za žrtve vojne“ vzdržuje v Harkovu, v Kijevu, v Minsku, v Orlu, v Smolensku in v Vitebsku 7 šol s 1143 učenci. „Poljske organizacije v Kuluzi, Kursku, Odesi in Saratovu“ vzdržujejo srednjo šolo z 220 dijak. Skupna poljska organizacija za vso Rusijo vzdržuje 17 srednjih šol s 3086 dijaki, v Suvalku obrtno šolo in v Petrogradu višjo dekljiško šolo, ki je bila pred vojno v Rigi.

— **Draginjska doklada učiteljstva na Češkem** je skrajno majhna, a še to beračijo jim je birokratizem prikrajšal. Davkarija v Falkenau na Češkem je namreč naročila šolskim vodstvom, da morajo draginjske doklade v mesečnih plačilnih listah posebe navesti, ker je zanje plačati poseben kolek. Tako se je zgodilo, da je morala učiteljica v Falkenau, ki je dobivala mesečno po 15 vinarjev draginjske doklade, plačati kolkovine 14 vinarjev in ji je ostal na mesec en vinar! Kakor znano, so pa bile pred kratkim časom zvišane vse pristojbine, in nesrečna učiteljica, ki je dobivala mesečno 15 vinarjev draginjske doklade, bo morala plačevati zanjo 5 vinarjev kolkovine, imela bo tedaj mesečno 20 vinarjev izgube, ker se tej „izredni draginjski dokladi“ ne sme odpovedati! — To se čuje v današnjem veku, kakor pravljica iz 1001 noči, pa je žal — bridka istina! Potlej pa naj človek živi!

— **Henryk Sienkiewicz** †. Dne 15. novembra t. l. je umrl v Veveyu v Švici za srčno kapjo najznamenitejši poljski pisatelj Henryk Sienkiewicz v 70. letu svoje dobe. — Henryk Sienkiewicz je bil rojen l. 1846. v Voli Okrzejski na Ruskem Poljskem ter je študiral v Varšavi. Tam se je posvetil pisateljevanju in postal časnikar, urednik varšavskega dnevnika „Słowo“. Ze zgodaj so zbudile njegove povesti in črtice splošno pozornost, svetovno slavo pa si je pridobil s svojimi historičnimi romani: „Z ognjem in mečem“, „Potop“, „Gospod Volodievski“, „Križarji“. Med najpopularnejša dela svetovne literature se prištevata njegov rimski roman „Quo vadis“. Zadnje njegovo veliko poljsko-narodno zgodovinsko delo so „Legiony“, ki jih je začel pisati tikoma pred vojno in ki so ostali najbrže nedovršeni. —

Henryk Sinkiewicz je mnogo potoval, bil je v Ameriki in Afriki, živel je mnogo v ljubljenskem Parizu. Doma na Poljskem je imel veliko posestvo, kamor je zahajal med svoj narod, ki mu je bil vedno iz dna srca vdan in zvest. To posestvo mu je poklonilo poljsko plemstvo kot dar poljskega naroda. — Po izbruhu vojne se je nastanil v Švici ter se je tam posvetil poljskemu pomožnemu delu. Politiško ni nastopal. Njegove simpatije so bile pač bolj na strani entente, toda zaman je bil ves trud četverozveze, da bi ga pridobila za izjavo, ki bi se protivila onim poljskim narodnim stremljenjem, ki hočejo v zvezi s centralnimi državama zagurati poljskemu narodu nove svetle čase. — S Poljaki žaluje za njim ves slovanski svet, katerega duševna last so postali njegovi veliki romani, vence mu polaga na grob vse kulturno človeštvo. saj ga menda ni jezika, ki bi nanj ne bila prevedena vsaj njegova glavna dela. — Slava spominu tega pisatelja-orjaka in velikega Slovana.

— Slikar Ženišek †. V Pragi je umrl dne 15. novembra slavni češki slikar Fran Ženišek, profesor na praški umetniški akademiji. Doživel je starost 67 let.

Vilko Mazi:

Prišla je moja mati . . .

Sredi noči sem planil iz težkih sanj. Ves potan sem bil in ko sem se razgrnil, me je obil mraz po vsem životu . . .

Blodil sem po tem silnem pragozdu brez smotra in potov. Blodil sem med smrekami, visoko štrlečimi v mesečino. Da, prav tu v bližini je bilo nekje, kjer je zdaj moj resnični dom, tesna lesena halupa, skoro do strehe zakopana in skrita v zemljo. Ali ni bilo že dovolj potov v štirih dolgih urah službe pri predstražah in v postojanki? Mrzle sape so se preganjale med vitkimi debli, stresale ohlapne žice na kolih, lomile suhe veje in dvigale rjave liste s tal. Človeku pa so hotele seči do mozga. Jaz sam bi si bil rad zakril ušesa s čepico ali ovratnikom, toda kako bi mogel potem tirjati od straž, ki se ne smejo dve dolgi uri ganiti z mesta, da bi imele proste uhlje? V noči se je treba bolj zanašati na sluh nego na vid. Sovražna črta je pred nami komaj lučaj daleč. Treba skrajne opreznosti. Kdo ve, ali se ne dvignejo ta ali oni trenutek celi roji, izkoristijo priliko, pa se priplazijo do žic ali planejo v nekaj skokih nanje in hipoma so tu. Vsa odgovornost je v teh urah na mojih ramah.

Postajal sem pri predstražah. Od postojanke drže do njih mnogokrat zavijuženi in globoko izkopani jarki. Na koncu vsakega jarka stojita po dva moža na pažnji. Toliko, da jima gleda glava iz zemlje. Puška je zmerom nabita in pripravljena. Ko se le kaj zgane v bližini, že zdrvi kočček jekla v ono stran — mnogokrat tudi na suho vejo, ki jo je sapa mimogrede odlomila. Nobene besede ni med temi ljudmi. Ali dve dolgi uri človek ne more biti brez misli, tudi če je vse naokolo mir. Kam romajo misli teh ljudi? Bog znaj! — Tam na levem krilu je stal sinoči v prvih urah postaren mož, oče štirih otrok, poleg njega mlad fant, črnih, kuštravih las, pravi tržaški otrok. Tega fanta sem že tolikokrat čul med dnevom prepevati kje v gozdu sentimentalne južne arije. Krasen tenor ima v njem podlago. Kam so pojedrale misli tega mladenca? Preletale so nemara južne gaje, vse svobodne in tople. Sosed njegov pa pri svoji družini. Vsak zase sta utonila v mislih in se pozabila. Dolgo sem tako stal poleg njiju. Vsi trije brez besed . . . Sovražen strel v bližini. Divje je plusknilo jeklo v smreke, in zategnjen, droban glas je jokalo skozi gozd. Oba sta planila k puškam, misli so se vrnile iz gajev in doma . . .

To so podobe teh noči, teh dolgih noči. Počasi se vlečejo minute, strašno se obotavlja čas. Noč za nočjo je tako.

Nocoj sem bil utrujen in komaj sem pričakal, da so potekle moje ure. Prezbel sem se vrnil v bajto. Skodelica čaja, ki mi ga je pripravil sluga, se mi je vrlo prilegla. Nenavadno hitro me je zajelo spanje, in kakor mi je že ležišče borno, usnul me je kraljevi sen.

Ali sredi noči sem planil iz težkih sanj. Prišla je moja mama . . . Ko so me sanje nosile po gozdu brez potov in smotra, sem jo mahoma ugledal, kako se je izluščila iz mesečine. Obstal sem na mestu kakor okamenel. Kaj išče moja mati tu? — Vse tiste poteze obraza mi je pokazala mesečina, ki sem jih naposled videl v svojih najzgodnejših letih. Moj Bog, resnično, moja mati je bila to! Komaj korak sva si še stala narazen, in hotel sem ji baš planiti okrog vratu, ali v tem trenutku se je obrnila in zdirjala proč. Tekel sem za njo, kar so me mogle nesti noge, ali dohiteji je nisem mogel. Klical sem jo kakor izgubljeno dete, ali zaman . . . Ko sem jo lovil tako že daleč, daleč, da so mi že odpovedovale noge, se je mahoma obrnila, dvignila roko in mi zažugala. V tem trenutku sem planil iz sanj . . .

Prižgal sem luč, zakaj resnična groza me je zajela. Kaj je hotela moja mati? — Čemu je bežala od mene, čemu mi zažugala? —

Cela vrsta let je, kar mi jo je skrila skopa gomila tam v Vojni vasi. Moja mladost je morala zoreti brez njenega varstva, moja bedna mladost! Bila mi je nešteto-krat v mislih, ali v sanjah malokdaj. Ali kadar je že prišla v sanjah, mi je prinesla zmerom blagoslova in pozdravov in je šla s poljubom od mene. Moja mati!

Topot pa je bežala in žugala . . . Ali nisem bil zdaj več njen sin? S čim sem jo užalil? —

Premišljal sem dolgo, ali ničesar mi ni očitala vest. Saj sem hodil do danes ver- no vsa tista pota, ki mi jih je naročila še ob poslednji uri. Hodil sem jih vkljub vsem bridkostim in bolestim, ki so mi bile tako zveste spremljevalke. Hodil sem jih vkljub vsem razočaranjem in težkim preizkušnjam mladosti. Hodil sem jih s trdno voljo in upom. Zmerom sem imel smoter pred očmi, ki je dejala mati, da leži v neznani dalji, ali da leži tam gotovo in da treba do nje- ga. Ali sem se mu že približal? — Nekaj toplega diha do mene, nekaj proseva bližino. Tu bo nemara vendarle? —

Segel sem po vizitjé, da bi pogledal materino sliko. V vseh teh nešteti nevarnostih sem jo nosil varno s sabo. Bila mi je čudapolni talizman v vseh težkih urah. Kolikokrat sem moral vreči že vse od sebe, njena slika pa je bila cena mojega življenja! Kolikokrat je bilo treba v blazni naglici pograbiti borno imetje. Kar sem pograbil najprej, je bila vedno podoba matere!

Kolikokrat smo dali slovo življenju! Nikdar bi ne verjel poprej, da se more zaglodati groza res tako globoko v človeški mozeg. Kaj se pravi zaničevati življenje, če ima človek res nekoga, ki ga veže sila ljubezni nanj, in naj je to tudi mati, ki jo že davno zakriva grob! . . . Jaz sam sem bil kdaj med onimi, ki so smešili ljubezen, ali danes vem, da sem storil to, ker nisem poznal ljubezni. V tem spoznanju je dozorela moja mladost. Da, da, smoter se razgrinja, ki ga je napovedala mati pred smrtjo . . .

Segel sem zdaj po vizitjé, toda — kje je materina slika? Moj Bog, ali je res ni? Zaman iščem! Kje, kdaj mi je izginila? — Groza me je! Moj talizman, cena mojega življenja! Kadar je bojna furija divjala, sem se zatekel k njemu. Nobene druge molitve nisem potreboval, da sem si ublažil razpaljene možgane. Drugi so poljubovali slike svoje dece, žene, neveste, sester in bratov. Jaz sem imel samo podobo svoje mrtve matere, druga duša ni čutila z mano pod nebom!

Kam se bom zatekel zdaj, ko zopet prihrume grozote? Zapravil sem svoj taliz-

man — ceno svojega življenja! — Ali je zato prišla moja mati? — Ali je zato bežala od mene in mi zažugala? — — —

V Gozdnatih Karpatih, meseca novembra 1916.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Preden izide prihodnja številka našega lista, imamo tri praznike združene (24.—26. t. m.) Da bodo mogli delo v tiskarni pravočasno dovršiti, prosimo vse sotrudnike, naj nam pošljejo ta ko j svoje prispevke za zadnjo številko v tekočem letu. — Vsem naročnikom in naročnicam, sotrudnikom in sotrudnicam, posebno pa vrlim tovarišem na bojnem polju želimo vesele božične praznike, kolikor je to v teh časih in razmerah kar največje mogoče! Upajmo, da nas vsaj prihodnje leto objamejo blagoslovljene dobrote zaželjenega miru.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.
Last in založba „Zaveze avstrijskega jugo- slovanskega učiteljstva“.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.
Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.
Promet do 30. nov. 1916 K 132.110-29
Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Ali ste že pidobili maldinskemu listu „Zvonček“ novega naročnika?

Staršem, mladino ljubom, šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in cenj. knjižnicam priporoča „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani šedeče

„Mladinske spise“

1. Mišjakovega Julčka zbrani spisi I., II., III., IV., V. in VI. zvezek	à K	1'—
2. A. Rapè: Mladini, I., II., III., IV. in V. zvezek	„	1'—
3. E. Gangl: Zbrani spisi, I., II. in III. zvezek	„	1'—
4. A. Rapè: Dane	„	1'—
5. J. Slapšak: Turk pred Sv. Tlnom	„	1'20
6. Jos. Ribičič: Kraljestvo čebel	„	—80
7. Jos. Ribičič: Vsem dobrim	„	1'—
8. Pav. Flerè: Babica pripoveduje I. in II. zvezek	„	—60
9. Pav. Flerè: F. Palnakovi spisi, I. in II. zvezek	„	1'—
10. Tvo Trošt: Moja setev I. in II. zvezek	„	1'—
11. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za mladino, I., II. in III. zvezek	„	—20

:: Najpripravnejša in najlepša darila za Božič in Novo leto ::

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštnino vred le 1 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

:: :: Letniki od III. do XVII. :: ::

V navadni vezbi 6 K, elegantno vezan 7 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo . . . . . Franciškanska ulica številka 6

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštno tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, „MOJE PRVO BERILO“.